

JUOPILASLEHT

1938

3/4 PAASTUKUU

Suur uudissari raamatusepradele.

MEHED, MAAD JA MERED

TOIMETUS: Edgar Kant, Tartu Ülikooli prorektor ja majandus-geograafia professor, Hans Kauri, Zooloogia instituudi assistent Ants Laasi, mag. se. mat.

„MEHED, MAAD JA MERED“ sisaldab maailmakuulsate avastajate ja loodusuurijate elukäigu, töö ja retkede kirjeldusi elavas, lihtsas ja huvitavas sõnastuses.

„MEHED, MAAD JA MERED“ kujutab endast haruldaset põnevat, kuid ühtlasi ülimal määral õpetlikku lugemisvara.

„MEHED, MAAD JA MERED“ võimaldab igal lugejal kursis olla loodusteaduste uuemate saavutustega.

„MEHED, MAAD JA MERED“ kirjeldab inimvaimu tungi maailmaruumi avarustesse, rahutut taht avastada looduse saladusi ja inimese igavest võitlust ürgse loodusega.

„MEHED, MAAD JA MERED“ on kirjandus kõigi nende jaoks, kes tahavad paremini tunda maailma ja tema saladusi ning kes mõistavad tundmata kauguste võlu.

10 köidet
üheksalt autorilt

MEHED, MAAD JA MERED esimene sari

sisaldab järgmised teosed:

Sven Hedin: MINU ELU MAADEAVASTAJANA.
Kahes köites.

Richard Evelyn Byrd: LENDURID KUUENDA MAA-ILMAJAO KOHAL. Lõunanaba avastusretke kirjeldus.

Sir. Francis Younghusband: LOODUSE SUDA. Himalaja mägestiku uurimiskäigu kirjeldus.

Jon L. Idriess: KOODOO. MOODSA UURIMUS- JA KULLAKAEVAMISEKSPEDITSIONIGA KESK-AUSTRALIA SUDAMESSE.

W. Beebe: 923 MEETRIT MERESUGAVUSSE.

Fridtjof Nansen: SUUSKADEL LABI GRÖONIMAA.

M. Johnson: SIMBA. Raamat Aafrika loodusest ja metsloomade elust.

Hendrik W. van Loon: MEHED JA MERED. Seitsetuhat aastat meresõidu ajalugu.

Thomas Darling: LOODUSVARADE JAHIL. Meieaja aareteotsijate ja õnneküttide rahutu elu põnev kirjeldus.

MEHED, MAAD JA MERED

esimesed köited ilmuvad käesoleva aasta juunis. Sari viiakse lõpule eeloleva aasta jaanuaris.

K. O. Ü. Loodus

Tartu, Ülikooli 18. Tel. 4-35.

Tallinn, Kinga 6. Tel. 411-91.

Posti jooksev arve nr. 2055.

Soodustatud hindadega ettetellimine kuni 5. maili s. a.

Kr. 24.— kohemaksetavas rahas.

Kr. 27.— osakaupa tasumisel (tellimise andmisel Kr. 3.— ja iga köite kättesaamisel Kr. 2.40).

Üksiknõulil kujuneb sarja kuulavate raamatute koguhinnaks Kr. 36.—.

Akadeemiline pere
tarvitab
A. FREDERHJING'I

SEEPE

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA

NR. 3/4

16. APRILLIL 1938

XXII AASTA'AIK

Kevad...

... ja eksamid tulevad samaaegselt!

Üliõpilane ja poliitika

Avaldame mõttevahetuse korras.
Toimetus.

LEIDUB vaevalt riiki, mille üliõpilaskond oleks niivõrd apoliitiline, või teiste sõnadega poliitiliselt loid, kui Eestis. Ajakirjanduses loeme korduvatest üliõpilaste poliitilistest meeleavaldustest Poolas, Balkani riikides ja mujal. Teame, et inglise üliõpilased peavad väga ägedaid poliitilisi vaidlusi oma klubides, et prantsuse üliõpilased on organiseerunud peamiselt poliitilise ilmavaate järele. Sama on lugu Skandinaavias ja isegi Soomes, kus üliõpilaskonna edustus pole rühmitunud osakondade vaid poliitiliste „erakondade“ järgi. Hoopis politiseerunud või õigemini politiseeritud on loomulikult diktatuurimaade üliõpilased — Saksamaal, Itaalias ja Venes.

Nii valitseb meil selles suhtes ühes teiste Balti riikidega tõesti ainulaadne olukord. Selle juures ei puudu eesti üliõpilaskonnal sugugi poliitiline ajalugu. Teame, millist osa mängisid Eesti avalikus elus möödunud sajandi lõpul ja käesoleva sajandi esimesel kümnel toorkordse Eesti Üliõpilaste Seltsi ümber koondunud üliõpilased. Teame, et üliõpilaskonna lõhenemine Tartus kolmeks eriosaks EÜS, Ühenduse ja korporatsioon Fraternitas Estica tekkimise näol sündis peamiselt poliitiliste ilmavaadete lahkuminekutõttu. Näeme selles eesti haritlaskonna jagunemist teatud mõttes „konservatiivideks“ (Frat. Estica), „kristliku põhiheliga rahvusliberaalideks“ (EÜS) ja „radikaalideks“ või osalt isegi „sotsiaal-demokraatid“ (EÜS Ühendus). Vene revolutsioniaegsed iseseisvuspüüded, saksa okupatsiooni surve ning Eesti Vabadussõda ühendavad need kolm erilmavaadet ühiseks võimsaks rahvuslikuks liikumiseks. Selle asemele, et poliitiline tegevus iseseisvusaja üliõpilaskonnas edasi areneks ja siiveneks ning diferentseeruks, loidub see varsti Vabadussõja järele ning mandub hiljem täiesti. Isegi laiu rahvakihte haaranud „rahvaliidumise“ ei suuda häirida meie üliõpilaskonda tema poliitilises talveunes. Kuigi osa üliõpilasi läheb „rahvaliidumise“ kaasa, ei tegele üliõpilaskonnas organisatsioonid ega üliõpilaskond üldse vastava probleemiga, vaid jätvavad selle igapäevaseks. Ka „rahvaliidumisele“ ja järgnevatel murdeajadel ei avalda üliõpilaskond mingit poliitilist tegevust. Valimiste ja rahvahäälletuste puhul tegutsevad küll üksikud üliõpilased agitaatoritena, kuid suurem osa üliõpilaskonnast, ühes selle ametlike organitega, jääb indiferentseks. Ainult küsimused, mis puudutavad otseselt üliõpilaskonna elu, nagu omaaegne üliõpilaskonna Edustuse laialisaatmine, suudavad tekitada üliõpilaskonnas poliitilise pingetõttu eluvust, üldpoliitiliste probleemide vastu jääb see ikkagi külmaks.

Mis on sellise poliitilise loiduse põhjuseks? Seda on põhjendatud praeguse üliõpilase noorusega. Kui võtta arvesse ennesõjaaegse eesti üliõpilase keskmist vanust, siis ületab see praeguse vähemalt 5—6 aasta võrra, mis on osalt küllatki kaaluvaks põhjuseks. Kuid võrreldes eesti üliõpilast näiteks prantsuse üliõpilasega või ka Skandinaavia riikide „civis'ega“, siis osutub esimene vähemalt samavanuseks, kui mitte vanemaks. Noorus ei saa siis ainuüksi olla põhjuseks.

Üks olulisemaid põhjusi seisab küll meie üliõpilaskonnas organisatsioonide kramplikus poliitikast hoidumises. Poliitiliste probleemide harutamisel kardetakse võimalikke tekkivaid sisetülisid või jälle kardetakse, et orga-

nisatsioon võib avalikus elus omandada mingi teatava kindla poliitilise värvingu, mis võiks tekitada sekeldusi organisatsioonile ja ta liikmetele. Samuti hoidub üliõpilaskond peamiselt organisatsioonide mõjul ja eeskujul igasugusest poliitilisest tegevusest. Nii puudub õieti üliõpilasel koht, kus ta võiks arendada oma poliitilist meelt ja omandada vastavaid teadmisi põhjalikult ning mitmekülgsete vaidluste ning harutluste varal. Selle tõttu suurem hulk kaotab üldse huvi poliitilise tegevuse ja probleemide vastu. Üksikud aktiivsemad selle vastu liituvad otseselt aktiivsete poliitiliste organisatsioonidega, saades seal ühepoolse ja -pinnalise poliitilise kasvatuse, ilma et nad omaks mingit üldist, põhimõttelist ja teoreetilist poliitilist haridust.

Kõige selle tulemus: ülikooli lõpetanuist on suurem osa poliitiliselt loid ja vähemategi poliitiliste teadmisteta; väga väike osa selle vastu omab küll aktiiv-poliitilised huvid, kuid nende teadmised on nõrgad; nad on küll omaks võtnud mingisuguse poliitilise veende, kuid see veene pole neisse mitte juurdunud igakülgsete kaalutluste tulemusena, vaid väljastpoolt süstituna. Selle tõttu ollakse küll aktiivsed seda veenet propageerima ja teistele „peale suruma“, kuid seesmiselt ollakse siiski ebakindlad, aga seda enam sallimatud. Inimene, kelle sisemine veene on küllalt tugev, läbikaalutud ja läbielatud, ei kardab iialgi vastaspoole seisukohti ega võitlust nendega. Kelle enesetunne aga kõikuv, kes kardab vastuväiteid, sest ta ei oska neile küllaldaselt reageerida, see on tavaliselt just sallimatu ja näitleb julget, et selle taha peita oma sisemisi kahtlusi. Nii saavutame sellise poliitilise väärkasvatuse tulemusena poliitiliselt ebaküpse haritlaskonna.

Mis tähendab poliitiliselt ebaküps juhtkond riigi poliitilises elus, seda pole tarvis erakondlike „lehma-kauplejate“ ajastu ja „rahvaliidumise“ perioodi läbielanutele selgitada. Palju enam vajab aga selgitust tõsiasi, et meie haritlaskonna poliitiline kasvatus on ikka veel lastekingades, et meil puudub algelisimigi poliitiline „lastetuba“. Veel ikka on kuuldal siin ja seal, et noori, eriti aga üliõpilasi, tuleb poliitikast võimalikult eemale hoida. Poliitika olevat sedavõrt must ja ebaväärikas asi, et noori ei sobivat sellesse segada. Teisalt kardetakse jälle lahkkelisid noorsoos, kui need poliitilisi probleeme hakkavad lahendama. Ning lõpuks kolmandad leiavad, et üliõpilased pole küllalt küpsed poliitikaga tegelemiseks, nad võivad oma mõtlematuse ja ägedusega tekitada vaid arusaamatusi ja pahandusi poliitilises elus. Noortel ei sobivat ju hakata arvustama meie vanemaid poliitikategelasi, neil tulevat oodata, kuni nad on poliitiliselt küpsed. Need on tähtsamad ja sagedamini esinevad väited meie üliõpilaskonna politiseerimise vastu. Püüan neile siinkohal jõudumööda vastata.

Mis puutub esimesesse väitesse, milles poliitikat võrreldes mingi söetilkiga, mis puudutamisel igapäev määrib, siis on see õnneks küll juba võrdlemisi igane. Praegu on vähemalt meil Eestis juba üldiselt maksev arvamus, et poliitika on õilsamaid tegevusalasid riigis — riigi valitsemise ja korrastamise kunst. „Must poliitika“ aga tekib sellest, et poliitikategelaste kvaliteet on madal. Kui see on küllalt kõrge, mis ei sünni ilma „poliitilise lastetoata“, siis omandab sõna „poliitika“ ka meie akadeemilistes ringkondades selle õilsa kõla, mis talle riigi ja rahva elus kuulub ja kaob jutt poliitilise tegevuse „määrivusest“.

„Ülestõusmine“

Jeesus ütles temale: „Sinu vend peab üles tõusma.“

Joh. 11. 23.

MEIE USUME rahvaste ülestõusmist“, nõnda ütlevad tänapäeval Oxford-gruppide liikumisse kuuluvad kristlased. See on suurem usutunnistus kui madjarite oma, kes usuvad ainult Ungari ülestõusmist.

Maailma rahvused ja rahvad pole vist kunagi varem tunnud teravamalt puudust seesuguste usklike järele, kes võiksid kehatada üht vägevat ülestõusmist enestes.

Relvastumine, sõjad, mässud, streigid, vägivald-tarvitamine ja ülekohus on üha kindlamini ja kindlamini vajutamas surmapitserit kõigi ägavate rahvaste otsaette.

Tuhanded rasked probleemid seisavad lahendamata. Inimlik tarkus on ütelnud üles. Rahukonverentsidest osavõtjate toolid jäävad tühjaks üksteise järele ja diplomaatide sobituskunst on veel vaid juudajutuks.

Palvetajate sõnad surevad huulte, kaebajad ei jaksa enam nutta pisaratki ja idealistide mõök on murtud pooleks.

Surm tuleb rahvaste endi valmistatud teed. Nad on tema edukamaks tööks kulutanud kõiki oma jõude, ega pole lasknud minna kaotsi piiskagi endi ülevoolavast eluenergiast.

Ei, need peavad tõesti olema kas hullud või kangelased, kes nüüdisaja agoonias veel usuvad mingit ülestõusmist.

Ometi salaja igaiüks igatseks seda.

Eitada seda võimalust oleks hirmsam kui ennast tappa.

Jumalal on inimkonnaga oma plaan. Tema igavesed kavad on teostunud ülestõusmisepüha võiduhommikus. See on tõde, mille ette seatakse hukkuv maailm iga päev üha suurema tõsidusega. Käesoleva ajastu rahvaste suuri võitlejaid, mehi ja naisi, on seda ära tundes pidanud rõhutama, et ainult Jumala plaanide mõistmisel võiks teostuda ka inimkonna uus ülestõusmine.

See tähendaks revolutsiooni keset ükskõikset, jah — isegi jumalavastast ühiskonda. See tähendaks mõnegi kehtiva vaate ja töökspidamise revideerimisele võtmist, või koguni ümberhinnangut. See tooks pahan-

dusi ja sekeldusi meie aja aatelise elu hauakaevajaile, kelle kulu ja kirjadega sepitsetakse surma rahvaile.

Ent Jumala plaanide teostudes ei tohi arvestada selliste takistustega. Ei tule ükski kangelane võitlusest tagasi haavadeta ega jää ühestki lahinguväljast järele hoolitsetud lilleaeda, see on selgesti teada ka ülestõusmiseusu kuulutajaile.

Hiina marssal Tschiang-Kai-Shek ja tema kristlik abikaasa on veendunud, et nende kodumaa kaootilist seisukorda võib parandada ainult uus ühiskond, kes on teinud läbi kristliku revolutsiooni. Neli suurt inglise riigimeest on läinud aastal „The Times“is“ avaldanud ühise üleskutse Briti ja kõigi maailma rahvastele, et nad usaldaksid oma elu Jumala juhtimisele. Ja palju, palju käesoleva aja juhtivaid mehi ja naisi on ühinenud nende tunnistuste ja üleskutsetega, milles kantakse entusiastlikult uue võimaka ülestõusmise mõtet.

Kahtlejaile paistab see tingimata uskumatuna, sest Jumala imesid ei sündivat enam tänapäeval.

Ent ka seda Jeesuse otsekohest tunnistust: „Sinu vend peab üles tõusma!“ ei tahtnud surnud Laatsaruse öde kord uskuda sõnasõnalt. Ja see oli tol ajal, kui inimesed veel ei tarvitsenud sorida arenenud mõistuse kriitikaga Jumala imede kallal. Meie kallis õnnistegija läks neist kahtlusist hoolimata otse haa juurde ja äratas üles surnu, kes seal juba neli päeva oli oodanud kõdunemist.

Jumalal on oma plaan, kuidas äratada üles surnuid ja ta teostas selle kõigist inimlikest kahtlusist ja meie vastupanust hoolimata.

Alles hiljaku hoidsin ühe noore inimese kätt kaua enda peos ja ütlesin talle: „Mina usun ka sinu ülestõusmist“. Ta oli väga, väga raske koorma all. Ta raputas siis vaid kurvalt pead ja läks oma teed. Nüüd tervitab ta mind aga säravall silmil ja tunnistab võidukalt, et surma ei ole enam.

Nendele, kes on puutunud kokku oma Issandaga, peaks see olema endastmõistetav.

Ma usun Jeesuse sõna, kui selget ja kindlat otsust — teostada Jumala plaane. Tahaksin olla koos teie kõigiga maailma rahvaste ülestõusmise võidupühal.

Aga ma tean päris selgesti sedagi, et selle võidupüha algus on seal, kus igaiüks isiklikult meist kogeb seda, et Jumal eelkõige meid endid tahab äratada üles surnuist.

Sealt algab minu usk ülestõusmisse.

Harri Haamer.

Olulisem on juba teine väide, et poliitika võib akadeemilises noorharitlaskonnas veelgi süvendada vanu lahkkeliseid ja tekitada uusi, mis eriti praegusel korras-tamis- ja ülesehitamisajastul pole sugugi soovitatav. Siin tekib küsimus, kui võrd üldse võib tekkida lahkkelised põhimõteteliste harutluste ja vaidluste juures. Kas mitte ei segata ära sel puhul vältimatud lahkarvamised ja põhimõtetelised eriseisukohad nende lahkkelidega ja tülidega, mis iseloomustasid meie poliitilist elu Vabariigi algaastail ja tekkisid peamiselt majanduslikkudel ning võimupoliitilistel põhjustel. Oleks just tarvis anda meie tulevasele haritlaskonnale tõsisemat poliitilist haridust ja kasvatada poliitilist südametunnistust, et tulevikus poliitilise tegevuse all ei mõeldaks mitte enam „sooje kohti“, „onupojapoliitikat“ ega muid selliseid meie lähemas minevikus nii tuttavaid termineid. Raske on usku-

da, et tegelemine poliitiliste küsimustega selle sõna pa-remas ja teaduslikumas mõttes tekitaks niivõrd tera-vaid lahkkeliseid meie üliõpilaskonnas, et see osutuks kahjulikuks meie riigile. Otse selle vastu, ühised seisukohavõtud ja harutlused ennem võivad lähendada meie üle kahekümnesse organisatsiooni koondunud noori ja õpetada neid tundma ja hindama üksteist niihästi üli-õpilaspõlves kui ka hiljem avalikus elus.

Jääb veel kolmas väide, mis rõhutab üliõpilaste ebaküpsust ja küündimatust poliitiliste küsimustega tegelemises ja võimalikke ägedaid ning mõtlematuid re-solutsioone. See on õieti väga ebaloogiline vaatekoht. Kuidas võivad noored saada küpseks poliitiliste küsi-muste harutamises, kui neil puudub võimalus vastava alaga tegelemiseks. Või on poliitikal vastandina kõigile muudele oskustele omadus järsku üleöö noori ülikooli

Riiete kiirpressimine,
keemiline puhastus
ja värvimine

Memphis

Töö kiire ja korralik

Tartus, Suurturg 3
Telefon 16-04

lõpetanud oma vaimu väljavalamisega õnnistada? Kõik tegevusalad vajavad õppimist, ainult poliitikud peavad taevast kukkuma! Selliste iseõppinud ja „isehakanud“ poliitikutega on meil juba kogemusi, eriti „rahvaliidumise“ ajastust. Mis puutub ägedatesse resolutsioonidesse, siis nende peale, kui need tõesti märgist mööda lähevad, võib kogenenud poliitikamees ainult muiaata, meele tuletades oma ägedaid noorusaastaid, ega pruugi omale selle tõttu sugugi halle juukseid kasvatada. Näitena võiks tuua ju inglise üliõpilaste poliitilisi klubisid, mille resolutsioonid meile karvad püsti ajavad, kuid Inglismaal siiski mingisugust reageerimist vanemate tegelaste poolt esile ei kutsu, sest teatakse, et õppimine ei sünni eksitusteta.

Võidakse aga esineda väitega: üliõpilaste tegelemine poliitikaga ei tekita üldsusele kahjulikke komplikatsioone, aga kas on sellest ka kasu, või õigemini, kas selle positiivsed tulemused kaaluvad üles võimalikud negatiivsed niivõrd, et on mõtet hakata katsetama kahe nii ohtliku ja õrna asja kokkuvõimise, nagu on seda poliitika ja üliõpilaskond?

Peame oma silmad juhtima jälle vanade, kõrgete poliitilise kultuuriga riikide poole nagu Inglismaa ja Skandinaavia riigid. Seal on kujunenud enesestmõistetavaks nähteks, et noor üliõpilane muude üldtähtsate küsimuste kõrval laiendab oma silmaringi ka poliitiliste teadmiste abil. Peetakse loomulikuks, et haritlaskond oleks algusest peale kontaktis riigieluga ja huvitatud kõigest, mis sünnib ta ümber. Selle kõrval püütakse jagada üliõpilastele ka võimalikult üldiseid ja põhimõttelisi teadmisi poliitiliste voolude ja teooria alal. Omavaheliste vaidluste ja referaatide abil õpitakse poliitilises tegevuses nii hädatarvilikku sõna- ja suleosavust, esinemisoskust ning retoorikat. Sellise po-

liitilise eelkooli läbi teinud, astub noor ülikooli lõpetaja ellu täiesti ette valmistatuna avalikuks tegevuseks. Ta omab juba teatavad kindlad veendid, teda on ta põhjalike teoreetiliste teadmiste tõttu raske viia eksiteele juhuslike poliitiliste kriisiliikumiste poolt, ta omab oskuse oma veeneid kaitsta ja neid teistele selgitada. Omades arenenud poliitilise südametunnistuse, ei lange ta kergesti opportunisti ohvriks, püüdes poliitilisest tegevusest ammutada mitte ainult isiklikku kasu, vaid mõeldes kogu aeg üldsuse huvidele. Ühe sõnaga: ülikoolist väljub poliitiliselt küps inimene, vääriiline kuu-luma oma riigi juhtkonda.

Meil puudub selline poliitiline kasvatus, puuduvad poliitilised traditsioonid ja arenenud poliitiline kultuur. Seda enam kohustab see meid järele jõudma ka sel alal vanematele kultuurrahvastele. Mitte ükski teadus, kirjandus ja kunst ei moodusta rahva vaimse kultuuri sisu, vaid esmajoones just poliitiline haridus. See on tagatiseks, et rahva heaolu on väärikates kätes, et majanduslikud ja ühiskondlikud küsimused rahva olemas-olu algingimustena lahendatakse võimalikult õnnelikult ja üldsuse huvides. Tuleb tõsta meie poliitilist kultuuri ning alata sellega sealt, kus see on kõige loomulikum: anda poliitiline kasvatus meie kasvavale haritlaskonnale, et neist tulevikus kasvaksid väärikad poliitilised juhid meie rahvale.

Kuidas seda poliitilist kasvatust läbi viia tegelikult? Siin on kaaluv sõna öelda meie praegustel poliitikategelastel ja vanema põlve haritlastel. Tuleb üliõpilased viia kontakti meie avaliku eluga. Referaatide ja ettekannete abil tuleb tutvustada neid enne kõike teoreetiliste vaatekohtadega, anda teatavate vaheaegade järele ülevaateid tähtsamatest välis- ja sisepoliitilistest päevaküsimustest, valgustades neid võimalikult mitmekülgselt ja erapooletult. Meie nimekamad poliitilikategelased peaksid esinema ettekannetega üliõpilastele, kus nad selgitaksid omi vaateid tähtsamate probleemide kohta. Tuleks korraldada vaidlusi mõningate eriti akuutsete ja põnevate küsimuste kohta. Samuti ei peaks tähtsamate poliitiliste sündmuste puhul nagu valimised ja rahvahääletused, unustatama mitmekülgselt selgitustööd üliõpilaskonnas ühes vastavate seisukohavõttudega. Kõik see peaks sündima niihästi üksikute organisatsioonide, nende gruppide kui ka kogu üliõpilaskonna raames. On kindel, et vastavasisulised iritused äratavad laialdast huvi üliõpilaskonnas, sest meie üliõpilane on neist küsimustest siiski võrdlemisi huvitatud, kui talle vaid antakse võimalus sense kasina ja pealiskaudse ajaleheinformatsiooni asemele tegeleda nendega põhjalikumalt. Pind on hea, ootab vaid seemet! Meie riigi tuleviku huvides on tarvis külvajaid, et lõikus tulevikus kujuneks rikkalikuks!

A. Mägi

Kevadel on

„Tedresan“

K R E E M J A S E E P

parimaks kaitseks tedretähtede vastu!

A.-S. PROVIISOR JULIUS LILL - TARTUS

Valter Pärtelpoeg †

In memoriam

VALTER PÄRTELPOEG on varisenud maamulda. 24. märtsil saabunud teade tundus mitteusutavana, ometi seisame nüüd selle vapustava tõsiasja ees. Ei ole enam Valter Pärtelpoega, kellest ei kustu mälestus kui elurõõmsast, tehimulisest ja kaasalööjast kaasvõitlejast. Võiks öelda, ta andis oma lühikesest elust suurema osa Üliõpilaskonnale. Mitme Edustuse liige, kaua aega „Üliõpilaslehe“ pea- ja vastutavtoimetaja, see võttis õige palju aega tema elust, mis lõppes enne, kui ta oleks jõudnud mõelda oma isiklikule hüvangule ja maisele rahulolule. Tagant järgi näib, nagu oleks Valter Pärtelpoeg tunnud lahtise kalmu lähedalolekut, seepärast siis ka see tõttamine, kõigis kaasalöömine ja loobumine alles surisängil. Veel viimases „Üliõpilaslehes“ ilmub tema kirjutus tuttavate nimetähtedega V. P. Ta tuletab meelde unustatud ülesannet Vabadussõjas langenud kaasvõitlejate vastu. Kas ei täitnud Sina, unustamatu kaasvõitleja Valter Pärtelpoeg, sellega ka oma kohustuse nende manalasse varisenud kaasvõitlejate vastu, kelle ridadesse pidid ise astuma ...

Meie aga mäletame Sind sügava lugupidamisega ja tõsise tänutundega, hinnates kõrgelt ja unustamatult Sinu suurt ja väärtuslikku elutööd — aktiivset Üliõpilaskonna elust ja tegevusest osavõtmist. Kuid kõik see ei leevenda meie leina ja kurvastust, mida põhjustab Sinu lahkumine me hulgast, sest ikka ja alati oleks vaja Sinusuguseid mehi Üliõpilaskonna ridadesse.

Puhka rahu, armas kaasvõitleja, me kanname edasi ideaalseid töökspidamisi — Sinu töökspidamisi ...

Erich Jürgenson

„Üliõpilasleht“ ja Üliõpilaskond

Momendil on taas päevakorra kerkinud „Üliõpilaslehe“ küsimus. Mainitakse puudusi ja kõneldakse reorganiseerimise vajadusest. Tundub siiski, et esitatud seisukohad pole küllalt põhjendatud, samuti puuduvad konkreetse reorganiseerimise kavad. Enne kõike tahaks siiski veidi tutvuda „Üliõpilaslehe“ ajalooliste põhimõtetega, et alles siis otsustada, millises suunas toimida reorganiseerimist.

Maailmasõja ja revolutsiooni keerises läks nii aineiliselt kui ka vaimselt pankrotti „Üliõpilaste Leht“. Omariikluse alg-aastail tõsteti aga taas üliõpilaste häälekandja küsimus ja tolaeagne Tartu üliõpilaskonna ajutine keskesindus otsustas välja anda üliõpilaste häälekandjat — „Üliõpilaslehte“.

1920. a. oktoobris ilmunud „Üliõpilasleht“ nr. 1 mainis otsekohe, et „... Praegusel kujul väljatulles tahab „Üliõpilasleht“ olla vahendiks üliõpilaste ühinemisel ja üliõpilaskonna kujunemisel ning ta ülesandeks on lahendada neid küsimusi, mis viimase arenemiskäik esile toob. Ta ei ole iseendas mingisugune siht, vaid ta vastaku kõigi üliõpilaste tarvetele ja tema ilme määratakse olgu nende tahtmised ja nõuded, mis aeg ühes toob.“

Lehte ilmus kolm numbrit. Siis oli tekkinud 40.000 marga suurune defitsiit ja vahepeal valitud Üliõpilaskonna Edustus leidis, et puudujääki oli põhjustanud vähene lehtede läbimüük. Kolmandat numbrit oli müüdud ainult 12% trükitud eksemplaride arvust.

Edustus otsustas lehte mitte enne uuesti välja anda, kui puudujääk kaetud. Korraldatud pidu andis niipalju ülejääki, et defitsiit kaeti ja „Üliõpilaslehe“ 1921. aasta esimene number ilmus mais.

Kui ajutine keskesindus piirdus veel üliõpilaskonna kujundamise ülesandega, siis esimene Edustus seadis „Üliõpilaslehele“ sootu suuremad ülesanded. Leht kirjutab: „Üliõpilaslehes“ leiavad käsitust:

1) Eesti üliõpilaskonna aated, ühise tegevuse juhtmõtted, teaduslikud huvid. Eesti elu ja olude teaduslik uurimine.

2) Üliõpilaskond ja kirjanduslikud ning kunstilised huvid.

3) Teated Eesti üliõpilaste elust; organisatsioonid ja nende tegevus, kõned, ankeedid, töövõimalused, majandusline seisukord jne.

4) Välisriikide üliõpilaskondade ja üliõpilaste eluolu.

5) Teated kõrgemate õppeasutuste kohta välisriikides.

Täiendavalt on vastu võetud järgmised seisukohad:

6) „Üliõpilasleht“ ilmub eesti keeles.

7) „Üliõpilaslehe“ veerud on suletud omavahelistele tülidele (mõiste kitsamas otsekoheemas mõttes).“

Edasi mainitakse samas numbris: „Üleüldiselt tahab toimkond näha „Üliõpilaslehes“ terve üliõpilastekogu üldhuvide käsitajat, kõikide üksikute rühmituste koondajat Edustuse ümber ja sideloojat akadeemiliste perekadega naaberrüüges ja välismaal.

Püüdes ühise üliõpilaskonnaloomele, selle arendamisele ühisele pinnale, kust tahetakse ja suudetakse üksteist mõista, tõrjub toimkond eemale igasugused sihid, tulgu need kust poolt tahes, mis määratud üksikute, aja jooksul orgaaniliselt võrsunud ja kõvenenud organisatsioonide kaotamisele.“

Viimane lause tekitab arusaamatusi üliõpilaste hulgas ja üliõpilaskonna juhatus palus nimetatud lauset „... lähemalt seletada ja nimelt, et lubamatud on kallalekippumised üksikutele organisatsioonidele ja nende vaheliste konkreetsete tüliküsimuste harutamine „Üliõpilaslehe“ veergudel, kuna olemasolevate organisatsioonimooduste ideeline ja põhimõtteline käsitamine takistatud ei ole.“

Neid 17 aastat tagasi püstitatud seisukohti ei ole vahepeal ametlikult muudetud. Ja praegusel momendil, mil nii akuutselt on päevakorral tervikliku üliõpilaskonna küsimus ning mil tehakse tõsisid pingutusi üksteise mõistmiseks, nüüd aga rääkides ka „Üliõpilaslehe“ reorganiseerimisest, kerkib tahtmatult küsimus: millised neist esimese Edustuse poolt püstitatud põhimõttest tuleks nüüd heita üle parda ja millised uued asemele seada?

Pigem võiks kõne alla tulla küsimus, kas praegune Esindus ei peaks need põhimõtted veel kord fikseerima, sealjuures seades konkreetseid sihte eesmärgi saavutamisk. Sel puhul tähendaks „Üliõpilas-

lehele“ seljapööramine kõigi nende põhimõtete eitamist. 1921. a. 2. semestri alates kirjutab „Üliõpilasleht“: „Tema (s. o. „Üliõpilaslehe“) püüd on koguda oma ümber kogu Eesti üliõpilaskonda, võimaldada tal, peale teaduslikkude ning üldküsimuste, väljendada oma veergudel otsekoheleid üliõpilaselu puutuvaid küsimusi. See on aga ainult siis täieliselt läbi viidav, kui üliõpilased igapidi „Üliõpilaslehte“ toetama ruttavad, — tarviline on ainele abi kui ka kaastöö. Iseäranis viimase kohta peab tähendama, et seda seni üliõpilastelt väiksel arvul on saadud, kuna ometi täiesti loomulik oleks, et „Üliõpilaslehe“ veergudel peajasjalikult ainult üliõpilased kirjutaksid. Ajakirja toimkond tahab uskuda, et see nüüd, kus üliõpilased Tartu kokku kogunenud, ka nii sündima saab, lootes noortelt teadusjüngritel rohkem kaastööd.“

See küsimus ei ole ka tänapäeval vananenud. Siin tuleb just asuda reorganiseerimise läbiviimisele, et leida abinõusid säärase võõrastava olukorra lahendamiseks. Võib-olla leitakse siin päris häid konkreetseid abinõusid. Üks konkreetne ettepanek on selline, et laiendatakse „Üliõpilaslehe“ toimkonda, luues lehe usaldusmeeste võrgu. Nimelt valiks iga üliõpilaskonvent oma liikmete hulgast „Üliõpilaslehe“ usaldusmehe, kes organiseerib oma konvendis lehe tellimist, esijoones hangib oma

1. maiks

tõrvikuid

soodsail tingimusil

müüb

Rohu- ja värvikauplus

«Central»

Suurturg 8, telef. 11-10

J. Kuperjanovi 9, telef. 3-87

Üliõpilaskonna osa omakultuuri töös

KÄESOLEVAL aastal meie riikliku elu korraldamine on saanud kindla aluse — uue põhiseaduse, millele rajame oma igapäevase elu. Oleme pööramas suurimat tähelepanu kõigele sellele, mis kannab meie oma päritolumärki. Oma väärtuste hindamisega, omakultuuri elustamisega kasvatame endid seesmiselt tugevaks rahvaks. Mitte relvades ei seisa meie jõud, vaid selles sisemises tundmises, mis seob rahva tervikuks. Selleks kasvatagem rahvas ühtekuuluvustunnet ja arusaamist rahvuslike püüete õilsusest.

Kuid iga aktsioon vajab organiseerimist. Ja kahtlemata peab asuma üliõpilaskond siin enne kõike suurima innuga tööle. Akadeemiline noorsugu leidku teid, kuidas tõhusaimalt kaasa aidata omakultuuri arendamisele. See suur ühine ülesanne ja töö seob meid ka kindlasti rohkem, kui viljatud vaieldused tervikliku üliõpilaskonna ümber.

Üliõpilaskond on pakkunud senini rahvuslikele aktsioonile väga vähe oma abi. On elatud Alma Materile ja oma organisatsioonile, aastas minnakse vaid üks kord kõnelendu. Sellest on vähe, et rahvas hakkaks rohkem oma akadeemilisest noorsoost lugu pidama.

Võrrelegem endid vaid meie põhjanaabritega. Soomes hinnatakse üliõpilast. Ta on igalpool oodatud ja teretunud, ka kõige kitsamas tareski. Mikspärast? Sealne üliõpilane ei pea end uhkeks, talle sobib ja ta läheb suurima rõõmuga just sinna mahajäänuimasse maanurka, et anda rahvale seda vara, mida ta ise on kogunud. Ja seda hindab rahvas, eriti maainimesed.

kaasvõitlejatelt kaastööd „Üliõpilaslehele“ ja avaldab teateid üliõpilaskonvendi tegevusest.

Sel viisil on vahest siiski võimalik koguda erksamaid vaime kogu üliõpilaskonnast „Üliõpilaslehe“ ümber ja hajutada seda praegu valitsevat passiivsust.

See kõrvalt-vaadata-tahtmise vaim on lausa võõrastav, kui vaid mõelda sellelegi, et meie naabermaade üliõpilased annavad välja 4—5 ajakirja, meil aga kiputakse isegi niikaugele, et ollakse nõus tellima kas või mõnda üldkultuurilist ajakirja, milles üliõpilasele ja tema muredele leidub kahtlematult õige napilt ruumi.

Püüdkem siis pigem selle poole, et üliõpilaskonna häälekandja ei sünni nõiakatlas ega ilmu valmis roana lugejate ette, vaid et leht oleks tõesti üliõpilaste enda

Põhjanaanabri üliõpilaskond on paljude rahvuslike ürituste algataja ja läbiviija. On levinenud veene, et mida üliõpilaskond on algatanud, see peab olema häa ja üldsusele kasulik, sellega tuleb kaasa minna. Sealsed üliõpilaskonnasioonid oma korjandustega ehitavad muuseume, ravilaid, seltsimaju. Üliõpilaskond on rakendunud riigi relvastuse muretsemisele. Tahetakse koguda 20 milj. Smk. lennukite eskadrilli muretsemiseks.

Selline tahe on juba väärtus, mida hinnatakse. Meie üliõpilaskonnal puudub selline tahe, puudub ka algatusvõime. Puudub tahe ka rahvaalgatustest osa võtta. Kui kogu maa organiseerus vanametalli kogumiseks, allveelaevade muretsemiseks, rannakaitsekindlustamiseks või piirivalve mootorsaani ostmiseks, siis üliõpilaskond ja organisatsioonid jäid sellistele üritustele leiaks. Seevastu soome üliõpilaskond kogus nende riigikaitse-nädala esimesel päeval 500 tonni vararauda.

Paneb mõtlema, miks meil pole sellist taht ja algatusvõimet? Hiljutisel riiklikul omakultuuri-päeval üliõpilaskond sai hakkama vaid ühe ettekanneteõhtuga. Kahtlemata pidanuks eksisteeriv Üliõpilaskonna Kultuurtoimikond vastava keskorganisatsiooniga, kes nende päevade korraldamist algatas, varakult kontakti otsima ja neile päevadele üliõpilaskonnaski laialatuslikuma ilme andma. Ei oleks halba teinud isegi omakultuuri-päeval kõnelennu korraldamine. Asi oli tõesti seda väärt.

Sellist loidust üliõpilaskonnas võidakse andestada, kuid mitte unustada. Üliõpilaskonna

töö ja isetegevuse väljendus. Lehe asutajate põhimõtted on küllalt lugupidamisväär, et neid taotleda ja muuta neid oleks eriti tänapäeval ülekohtus, — ülekohtus vanade tegelaste ja ka tulevaste üliõpilaste vastu, sest viimaste hulgas vahest leidub siiski neid, kes oskavad neid vanade põhimõtteid hinnata ja tunnetavad seda kasu, mis need toovad üliõpilaskonnale ja kogu rahvale.

Ja kõigi juures ärgem unustagem sedagi, et „Üliõpilasleht“ läheb üliõpilaste kaudu perekondadesse ja vanemate kätte ning siin on ainus võimalus näidata laiemale hulkadele meie tulevase akadeemilise haritlaskonna vaimset palet. Hinnang langeb siin tervele üliõpilaskonnale, arvestamata kaasalööjatega või eemalseisjatega.

Ksv.

juhtkond peab kord enesekorraldamise küsimust ka vähe kaugemale nägema ja otsima tegevusalasid, mis üliõpilaskonnale meie riigile ja rahvale on positiivse väärtusega.

Semestri lõppedes üliõpilasorganisatsioonid mõtleavad oma traditsioonilistele suvepäevadele. Tavaliselt valitakse nende korraldamiskohtadeks kodumaa ilusaimad suvitamiskohad, kus siis kolm-neli päeva pidutsetakse intiimses ringis. Rahvas on siin tihti tahtmatult pealtvaatajaks, kuidas „kuldne noorus“ vaid lõbutseb. Sellised suvepäevad peaksime küll esmajoones ümberkorraldama. Tehkem neist omakultuuri-päevad. Kujundagem need päevadeks, kus selgitatakse omakultuuri tähtsust, süvendagem rahvustunnet ja seda mitte üksnes oma ringis, vaid kaasaotõmmates kogu lähema ümbruskonna.

Sellest on vähe, kui üksikud üliõpilased rakenduvad rahvuslikule tööle. Suuremad tagajärjed on tööl, kui selleks rakendub terve organisatsioon. Ja sellisteks eneseavaldusteks sobiksid küll kõige rohkem organisatsioonide nimetatud suvepäevad. Siin näitame rahvale, mida meie suudame, mida meie tahame ja mille poole püüame. Suvepäevi pidagem vähemarenenud maakonnis. Tänuväärt kohti sellisteks kultuurilisiks selgituspäevadeks annab meile kas või näiteks Petserimaa ja selle elanikkond. Me ei saa lasta rahus selle maakonna elanikke ümber rahvustuda vaid ainult seepärast, et meie üliõpilasnoored peame endid uhkeks minna sinna vaesema elanikkonna keskele. Et suvepäevi kujun-

dada sisukamaiks, võivad suvepäevi korraldada mees- ja naisorganisatsioonid koos. Semestri jooksul leidub küllalt aega, et õppida rahvatahtse, näidendeid jne., mida suvepäevade propagandatööks võib rakendada.

Teisest küljest tuleb lähemat kontakti otsida maanoortega, kes on viimasel ajal kõikjal õige tihedalt organiseerunud. Maanoored saavad üliõpilaskonnalt kindlasti enam vaimseid väärtusi, kui seda suudavad pakkuda igasugused konsulentid. Ei saa lugeda positiivseks maanoortes kasvatatud iseteadvust. Üliõpilaskond peab töövaheaegadel maanoori nende omakultuuri töös abistama, mis looks õiged teineteise hindamise alused ja süvendaks tõsist kultuuritööd.

Juba mõnda aastat kuuleme: Eestlasele Eesti nimi! Ka siin on üliõpilaskond jäänud pealtvaatajaks. Kui sirvida meie üliõpilasorganisatsioonide liikmete nimekirju, leiame veel ligi 50% võõra päritoluga nimesid.

Kui organisatsioones valitseb distsipliin ja sellele allutakse, siis peaks olema päris lihtne selgeks teha neile „-sonidele“ ja „-manidele“, milleks nad peavad kandma eestipärast nime. Seda üritust pole raske ette võtta, kuid loodus ja osavõtmatusest rahvuslikest üritustest on tegureiks, miks pole siin kuigi kaugemale jõutud.

Kõikides rahvuslike üritustes suurima innuga kaasa töötada — see olgu üliõpilaskonna ülesandeks. Mitte oodata rahva algatust, vaid ise algatada, see olgu ideaaliks.

J. Alamäe.

15. SELL Konverents Riias

Vana Riia linn ja kõik läti üliõpilased ootavad käesoleva aasta kevadel 29. aprillist kuni 1. maini enda sõpru Soomest, Eestist ja Leedust, et neile osutada võõrastevastuvõtlikkust. Sel ajal võib igauks näha Lätimaad kevadehtes ja luua omale arusaamise läti elust linnades ja ka maal. Kuigi me ei saa ennast üksteisele arusaadavaks teha oma emakeeles, siiski loodame, et võime kõvendada uuesti soome kaasvõitlejatega Balti mere tagant ja naabruses elavate eestlastega ja leedulastega kindlaid sõprussidemeid. Meie tahame oma külalistele osutada suurimat külalislahkust, et nad võiksid viia koju parimad muljed meie maast.

Kui konverentsi töö seisab kindlamate sidemete loomises, siis loob isiklik kontakt ja vastastikune tundmaõppimine palju kindlama ja kiirema sõpruse nii konverentsi ajaks kui ka tulevikuks.

Ma rõhutan läti üliõpilaste tõsist tahtmist ja südamlikumat soovi, näidata meie kodumaad soome, eesti ja leedu kaasvõitlejaile konverentsi jooksul.

Kaasvõitlejad, Teie olete südamest oodatud külalised Riias!

Edmunds Arnoldiis, Läti Üliõpilaskonna president

Leo Ehasalu †

In memoriam

Kaduva talve viimastel päevadel tabas üliõpilaskonvent „Korp. Fraternitas Liviensise“ peret raske kaotus — suikus igavesele unele Leo Ehasalu.

18. märtsi esimesel tunnil sulges lühikese raske haiguse järel silmad üks edasipüüdmise eeskuju, energiline seltskonnategelane, kohusetruu koolimees ja parim noorte sõber. Lahkus üks neist, kes oma elutööks oli valinud nooruse kasvatamise ja kes noorena noorte seas liikudes alati elurõõmus, heatahtlik ja optimistlik, igati valmis andma nõu ja eeskuju, juhtis neid täiusliku vaimsusega. Magab viimast und üks neid mehi, kes mõtles vaid tööle ja tulevikule, suurimaks sooviks hinges kasvatada avara mõttelennuga ja täiusliku vaimsusega kodanikke oma väikesele isamaale. See lootustandev elu, täis kõlblat jõudu, katkes nüüd loovamas eas.

Leo Ehasalu maine elukäik oli lühike, kuid tulvil pingutatavat tööd ja alalist võitlust olemasolu eest. Sündis 16. juulil 1909, seega suri 28-aastasena. Vaatamata sellele oli jõudnud küllaltki kaugemale — algkooli juhataja ametini. Kirgline tahe jõuda kõrgemale oli teda lakkamatult õhutamasa ja andeka ning püsiva noormehena kasutas ta igat võimalust ülesseatud sihile jõudmiseks. Tema elu juhtmõte: toimi alati nii, et sinu toiming pole vastolus ühiskondlike reeglite ja vooludega, ning et sa ei riiva teravalt teiste huvisid, aitas Leo Ehasalu ta eluteel ja oli talle õnnelikuks saatuseks. Need 10 aastat, mis ta aktiivselt lõi kaasa nii kutsealal kui ka muil igapäeva elu rinnetel, olid täis energiaküllust, isamaa armastust ja tulist mehemeelt. Kõikjal, kus oli vaja abistavat kätt, näeme teda kaasa aitamas. Noorkotklus, kaitseliit, kohalikud seltsid, kutsealalised ühingud jne. said osa tema nooruslikust elujõust. Nüüd on jäänud seisma süda, katkenud mõtteleht. Peab vaikima tulihingeline iseloom ja tempe ramendikäs mehemeel. Valus, väga valus on Leo Ehasalu kaotus kõigile, kes temaga koos on töötanud, teda tundnud ja tema mõtteilmast osa saanud.

Eriti valus aga neile, kelledega Leo Ehasalu liitus ülikooli aastail ühiseks pereks ja kelledele oli kaasvennaks selle sõna paremas mõttes. Violett-rohelis-valget kandev pere oli Sulle lähedane, nii lähedane, et Sinu elu viimased helged minutid kuulusid küsimustele, mis puudutasid violett-rohelis-valget kandvat peret, tema rõõmusid ja muresid. Ja kui sa neist rääkisid, siis loitis Sinu silmis rõõm ja surmavarjudki andsid maad elurõõmule — meie silmis aga hakkas loitma lootussäde.

Kuid saatus tahtis teisiti. Puhka rahu tubli töömees ja võitleja, lugupeetud tegelane, eeskujulik sõber ja armastatud kaasvend.

Oligu Sulle kerge kodumaa muld.

J. Koort

Kiri Soomest

Kui möödunud kevadel väljati uus Ülikooli seadus, siis jättis see osakondadesse puutuvaisse küsimusisse palju ebaselget ja raskeltõlgitsetavat. Nii ei olnud ime, kui seadus osakondade poolt võeti vastu segaste tunnetega. Uued sätted tegid ebakindlaks senise organiseerumise printsiibi ja sisendasid ebakindlust tervele va-

nale ja armsakssaanud osakondade süsteemile. Selline ebakindlus ilmnes eriti möödunud sügissemestril, kui osakonnad esitasid eelarve käesolevaks aastaks. Nagu mul juba varem oli võimalus kirjutada, oldi päris tagasihoidlik meie majanduseelarvega, kuna selle koostamisel ei saadud enam tugineda senistele andmetele, mis käisid igal aastal osakondadesse organiseeruvate üliõpilaste arvu kohta. Raske oli ette näha, kui

suur arv üliõpilasi kasustab seaduse poolt võimaldatud organiseerumise vabadust. Liikmete arvu vähenemine oleks toonud osakondadele suuri raskusi nende majanduslikus elus, kuna osakondade peaaegu ainukeseks tuluallikaks on liikmete osamaksud. Selline teadmatus, mis põhjustatud uue seaduse poolt, sundis eelarvete koostamisel ette võtma kärpimisi väljaminekutes, mis loomulikult pidid toimuma neis osades, kus väljaminekute piiramine ei mõjosta pidurdavalt osakondade siseelu. Neil kaalutlustel pidi, kahjuks küll, pöörama tähelepanu summadele, mis määratud stipendiumidena eesti üliõpilastele-sõpruslepinglastele. Kuid nüüd, kus seadus rakendunud ja osakonnad neisse kuuluvate uute liikmete juurdeastumisega on saanud väerika tunnustuse, nüüd näib see kartusttekitav olukord õnneks selguvat ja loodetavasti toob isegi kaasa endisest veel elavamalt läbikäimist eesti ja soome üliõpilaste vahel.

Möödunud jõuluvahel ajal anti viimaks need kauaoodatud ja uut Ülikooli seadust selgitavad määrused. Nendes on nüüd muuseas tagatud osakondade maksud endisel kujul, nii et osakondade majanduslik külg on täiesti kindlustatud. Mis kõige rõõmustavam — nendes määrustes on jäetud osakondadele nüüdki oma liikmete karistusõigused nende eksimuste puhul. Määruses mainitakse, et osakonnad peavad asutama erilised aukohtu-instituudid oma liikmete eksimuste karistuslikuks hindamiseks.

Osakondade suhtes on selle määruse paragrahvid kõige rõõmustavamad, sest kui osakondadelt oleks võetud see õigus oma liikmete üle, siis oleks sellega ühtlasi puudutatud osakondade kõige õrnemasse kohta. Selle piiramisega oleks võetud tõeliselt alus osakonna sisemiselt rakin-gult. Määruse see koht parandab need mitmed puudused ja osakondade isetegevust piirataht-vad sätted, mida leidub ülikooli seaduses nii enes-kui ka seda määritletavas määruses.

Kui suureks seda kohtumõistmise-õiguse väär-tust oma liikmete üle peab ülikooli õppejõud-

kond, nähtub Savolainen Osakonna inspektori prof. A. F. Puukose avaldusest: „Suure rahuldustundega võib tähele panna, et osakon-dade seisukoht suurtes piirides on jäänud endi-seks. Eriti tähtsaks pean seda, et osakondadele on lõplikult ja täielikult säilitatud karistusõigus oma liikmete üle. Selle üle olen eriti rõõmus, et nüüd antud Ülikooli seadust sisustav määrus seda rahuldavalt on selgitanud, mida möödunud kevadel väljatud seadus teatudviisiliselt ebasel-geks jättis. Nüüd osakonnad võivad jälle kont-rollida oma liikmete elu ja neid oma veenete kohaselt kasvatada. Loodan, et osakonnad saa-vad seda oma kohtupidamise-õigust kasustama tõsiselt ja õiglaselt.“

Samasugune lootusrikas meeleolu valdab osa-kondi. Toimingud neis hakkavad saavutama mõõdukust ja täiust, milliseid osakondade aja-loos ei leidunud varemaegadelgi. Praegune osa-konna ülielav teomeeleolu, vilgas ja aktiivne laialdaste osakonnaliikmete kaastegevus ja üks-meelne hing lõõb vältimatult oma pitseri ka osa-konna välistegevusele. Käes ongi arutelud ja plaanid, kuidas korraldada nüüdsest veel tiheda-maid üliõpilassidemeid Lõunaga — eesti üliõpi-lastega. Ja kuna meie siseelu ja elutingimused on korraldatud, hakkab soome osakondade tege-vus lõunapoolsete vennaskorporatsioonide suh-tes kindlasti saavutama endisest suuremat ela-vust. Esimese tegevusena meil on siin stipendi-aatide vahetuse uus korrastus, mis arutatakse ja lõplikul kujul välja töötatakse järgmisel maja-pidamise eelarve koostamisel selle aasta sügise-sel koosolekul.

Nagu tean, see küsimus vennas-korporatsioo-nidel Tartus ja mõnede osakondade vahel siin ongi juba lõplikult lahendatud. Neid taotlusi ja püüdlusi tuleb tervitada kõige suurema rõõmuga, kuna selles stipendiaatide vahetamise küsimuses tuleb õigusega näha mitte ainult üliõpilaste-vahelist sõpruse otsimist, vaid see on ja jääb meie kahe vennasrahva vahel kõige õigemaks üksteise tundmaõppimiseks ja leidmiseks. Ainult jõuline ja üksmeelne sisemine üliõpilaselu on see alus, millelt lähtudes mõlemad pooled on võimelised sõlmima kestvaid vennastussidemeid ja see ülesanne on käesoleval hetkel antud meile; praegu ülikoolis olevatele üliõpilastele teha ja seda tööd tulevastele üliõpilastele suurena ja sisukana üle anda. Sest kui mõlemaid vennas-rahvaid — kes teab, võib-olla see hetk ei olegi kaugel — kunagi katsumused tabavad, peavad nad eest leidma t u g e v a v e n n a s l i i d u, mis kannatab raskusi. Selle vennasliidu tugevaks-tegemine on osalt just meie, üliõpilaste, pühaks kohuseks.

Leo Tujunen

Helsinki, 3. IV 38.

*Peegli-klaasiäri
ja tööstus*

A. Loderaud

Tartus, Uueturu tän. 11, telef. 5-01

Prof. Alexander Bulmerincq †

In memoriam

Teisipäeval, 29. märtsil s. a. kell 9 õhtul uinus lühikese kannatuse järgi vaikselt magama Alexander Bulmerincq. Keset tööd, nagu ikka olnud kadunu soov, kutsus surm tema ära igavesse rahusse pärast 40 pikka aastat kestnud õnnistusrikast ja kohusetruud õppetööd Tartu Ülikoolis. Meie kodumaa teoloogide generatsioon on tänu võlgu igavikku-läinule temalt ammutatud tõhusate teadmiste eest Vana Testamendi teaduse alal. Kõrge vanuseni — 5. juunil s. a. ületanuks ta 70. eluaasta künnise — teenis kadunu, vaatamata nõrgale tervisele, oma õpilasi raugematus vaimses elavuses kogu oma võimete ja imesteldavalt põhjalike teadmistega, tahes neile ikka anda edasi oma parimat.

Alexander-Michael-Karl von Bulmerincq sündis 5. juunil a. 1868 Petrogradis. Õppis Varssavi gümnaasiumis 1876—1885, misjärgi — alles 17-aastasena — 1885. a. augustis astus Tartu ülikooli, pühendudes teoloogilisele studiumile. 1889. a. auhinnati B. töö V. T-i alal kußmedaliga. Lõpetand Tartus studiumi, viibis ta 3 aastat Leipzgis, kus spetsialiseerus Vana Testamendi teaduse ja semi keelte alal. 1894. a. promoveeris Al. Bulmerincq Tartus mag. theol.-iks tööga: Anatoti prohveti Jeremia tulevikukujutus. Veel samal aastal sooritas ta konsistoriumi eksami Riias ja pidas prooviaasta Tartus D. Hoerschelmann'i juures. Sai 1895. a. eksegeetilise teoloogia eradotsendiks ja 1898 prof. Volck'i järglasena semi keelte erakorraliseks professoriks Tartu ülikoolis. 1896/97 oli teaduslikul otstarbel komandeeritud Leipzgis. 1898. a. alates oli Saksa-Palestiina Seltsi liikmeks. A. 1906 viibis B. Tartu ülik. delegaadina Aberdeen'i ülikooli 400 a. juubelipidustusil, millise ülikooli

usuteaduskond tema samal aastal valis oma audoktoriks. Samuti samal aastal valiti Al. Bulmerincq Venemaa ülikoolide reformimiseks moodustatud ministeriaalse komisjoni liikmeks. 1907. a. peale oli B. Tartus semi keelte korralise professori k. t.-ks. 1908. a. täitus ta südamesoov: ta ordineeriti Tartus kindral-superintendent Gaethgens'i poolt ühtlasi pastoriks. Adjunkt-pastorina oli kadunu tegev Tartu Jaani kirikus oma surmani — teadusliku töö kõrval. Oli Tartu ülik. usuteaduskonna dekaaniks 1908—1912. Ülikooli venestamisel oli ta sunnitud raske südamega koos teiste teaduskonna liikmetega panema maha professori-ameti, misjärgi 1918. a. kevadel ta viidi ühes paljude teistega enamlaste poolt tapi korras Krasnojarsk'isse. Eesti Vabariigi loomispäevil ja Tartu eesti ülikooli avamisel valiti ta viimase usuteaduskonna korraliseks professoriks Vana-Testamendi teaduse ja semi keelte alale, millisel kohal püsis 20 a. kuni oma surmani. Võttis osa Tartu ülik. delegaadina rahvusvahelistest orientalistide kongressidest Roomas, Hamburgis, Alžiiris, Kopenhaagenis ja Ateenas. Akadeemilise õppetöö kõrval olnud tegev usuõpetajana kahes Tartu tütarlastekoolis. Jutlustajana oli ta ikka innukas, sütitav ja rõõmus, mistõttu koguduses üha meeleldi kuulnud. Ameti kestvusest oli ta vanim õppejõud Tartu ülikoolis. Ustavas töös ja kohusetäitmises veetis ta vaikset õpetlaselu. Tema seisukohti teoloogina on peamiselt mõjundanud A. Oettingen. Vaatamata teoloogiliselt konservatiivsele seisukohale jälgis B. agaralt ja tegi kaasa areneva teaduse edusamme. Palju aastaid pühendas ta prohv. vet Maleahhi uurimisele, millise töö viljana sündis kaks mahukat ja teaduslikult tüsedat köidet. 1926. a. ilmud I köite pühendab ta Aberdeeni ülik. usuteaduskonnale tänuks talle annetatud audoktori-kraadi eest ja oma peateose 1932. a. ilmud II köite oma Leipzigi õpetajaile, tuntud teadlasile — F. Buh'le ja H. Guthe'le. Nimetatud peateose kõrval pärineb prof. A. Bulmerincq'i sulest veel rida erialalisi kirjatöid ja arvustusi, mis ilmud ajakirjas „Theologisches Literaturblatt“ j. m., ning jutlusi. Kadunu evis erakordse keeletalendi: peale semi keelte valdas ta perfektselt umbes kuus kaasaegset keelt. Fenomenaalne mälu, mis mahutas isegi vähemtähtsaid pisiasju, ei nõrgenenud tal surmani. Neljapäeval, 24. märtsil pidas Al. Bulmerincq oma viimase loengu. Sama päeva õhtul haigestus ta ägedasse kopsupõletikku, mis pärast pühapäeval viidi Mellini haiglasse, kus ta suri teisipäeva õhtul vaikselt, otsekui jäädes magama.

Akadeemiliselt kuulus Al. Bulmerincq üliõpilaskonvent „Neobaltia“ liikmesperre, olles olnud seal paljudel juhtivail kohtadel. Usuteadlasena oli organiseerunud „Theologischer Verein'is“, olnud selle esimeheks 1889. a.

Rohkelt oli kadunut tulnud saatma tema viimisel maisel teekonnal ametikaaslasi, õpilasi, sõpru ja tuttavaid, et ütelda viimseid tänusõnu ja tervitusi lahtise kalmu kaldal oma armastatud õpetajale, suurele töömehele ja vaimukale kaasvõitlejale.

Viljakas, vaikne ja töökas õpetlaselu on lõpetatud...

Mälestus Sinust kui ausast, siirast ja ikka teenivast inimesest, kes Sa oma tööd püüdsid teha ainult paremini, ei kustu Sinu õpilaste südames.

Olgu Sulle kerge selle maa muld, mida sa nii väga armastasid!

Paul Kenkmann

Eesti vaim eesti üliõpilaskonventidesse

Üks ketserlik mõtteavaldus

See on ju vaid kõmisev fraas kaasaegse rahvusliikumise konjunktuuri-taustalt! See on ju lause mis kätkeb eneses loogika-puudusliku vasturääkivuse! See on ju — paradoks! Kas ei olda selle hüüdega hilinenud? Kas ei liialdata? Kas ei tehta tuumata sõnu?

Sellistele võimalikele vastuhüüetele-küsimustele tahavad anda järgnevad põgusad read kostuse.

A priori tohiks olla igale mõtlevale ajule selge üliõpilasorganisatsioonide tähtsus kultuurilise kasvatusegurina ükskõik millise rahva või riigi elus, rääkimata ühe väikerahva noore, alles võrseid ajava kultuuri arengust.

Selle väite tõenduseks võiks tuua rea näiteid meiegi kultuuriloost, kus üliõpilasorganisatsioonidel on tulnud meie omariikluse saavutamises kui ka rahvusliku kultuuripüramiidi püstitamises täita juhi osa. Meie ei eksi, kui väidame, et seda juhi-osa kultuurielus, olgu siis otseselt või kaudselt, täidavad üliõpilasorganisatsioonid intelligentsi kasvahoonetena ka praegu ja et uue Ülikoolide seadusega nende sellesuunalist taotlust tulevikus on veel enam rõhutatud.

Tegemata siinkohal detailset analüüsi uue Ülikoolide seaduse struktuurist, võime siiski väita, et mainitud seadus jätab väga suured vabadused üliõpilaskonventidele nende pedagoogiliste printsiipide taotluse meetodeis, s. o. organisatsioonide intiimelus.

Jah, praegused hariduspoliitika juhid on suhtunud oma reformaatori-osas isegi respektierivalt üliõpilaskonventide ajaloolistesse traditsioonidesse ja nende kasvatusmeetoditesse.

Siinkohal mõtteavaldajal on kaksipidine arvamus: kas on tehtud seda kõnealuste organisatsioonide siseelu ligemalt tundmata, või aga on jäetud see optimistlikus lootuses organisatsioonide eneste südametunnistuse ja terve akadeemilise loogika hooleks. Lähtudes viimasest oletusest tahame juhtida nende ridadega tähelepanu korraldusjärgus olevate üliõpilaskonventide senises siseelus esinenud väärnähtustele.

Vanemad üliõpilasorganisatsioonid on ju eranditult tekkinud tookordse rahvustunde ja selle kaastungi, alaväärsuskompleksi koostõel. Asutades tööniandva võõrrahvuse eeskujul samalaadseid organisatsioone tahtis oma aegne eesti intelligents poseerida nii võõrrahvuste kui ka enese ees: Näete, ka meie, eestlased, võime seda!

Loomulikult võeti siis akadeemiliste kultuuripärimuste puududes omaks kõik valitseva eeskujurahvuse kõrgemate klasside kasvatusprintsiibid ja suhtlemisvormid.

Kas peame neid võõrkehalikke pärimusi oma kultuurorganismis edasi parasiteerida laskma? Terve loogika ütleb — ei!

Kus ja kuidas peaksime meie veel lootma kujundada eesti vaimlisi juhte ürgrahvuslikus vaimu- ja tundesügavuses, kui mitte meie üliõpilaskonventides? (Siinkohal me ei räägi erandlikest suurvaimudest.) Kas saaksime seda aga teha ilma eestipäraste kasvatusvõtetest? Kas saaksime taotella tervet, puhast eesti vaimust, kui me selle rükume arengustaadiumis orgaaniliselt võõraste poogetega?

Nüüd võiakse imestunult vastu küsida: Kas meie, üliõpilaskonvendid, küllalt ei rõhuta isamaalust ja rahvuslikkust nii sõnades, tegudes,

Kevadhoovajaks

moodsaid daamide

EESTI TÖÖ

**käetaskuid,
kohvreid,
portfelle,
kunstkäsi-
töid** jne.

suures valikus soodsate
hindadega soovitab

O. Zimmermann

Tartus, Suurturg 4.
Tallinnas, Harju 34.
Pärnus, Kalevi 41.

Eesti üliõpilasmaletajad esikohal

Puhtmalelise külje esiletõstmise huvides hoidun 25.—27. märtsini s. a. Tartus toimunud 2. SELL-i maleturniiri kronoloogilisest kirjeldamisest — avatsere-moonia, voorude kirjeldus üksikute päevade kaupa, lõpu-bankett, muljeid jne. See kronoloogiline sündmuste esi-tamine pakuks vahest küll huvitavamalt lektiüri ka mittemaletajale, kuid kahjuks ta ei anna küllalt head ülevaadet turniiri malelise külje kohta.

Seda malelist ülesannet aitavad paremini täita tur-niiri tabelid, avangteoreetiline statistika ja valitud malepartiid varustatult kommentaaridega, sest sel teel saab hästi jälgida turniiril esinenud maletajate indivi-duaaltulemusi.

Möödunud SELL-i maleturniiril ei esinenud ükski maa maksimaalsete jõududega — soomlastel puudusid B ö ö k ja O j a n e n, lätlastel P e t r o w s, leedulastel W i s t a n e c k i s ja eestlastel S c h m i d t. Ometi oli turniiri maletase võrdlemisi kõrge, sest turniiril esine-nud 16 maletajast kuulus tervelt 11 maletajat vastava maa rahvusmeeskonda, olles esindanud oma riike üle-maailmistel maleolümpiatel Münchenis 1936. a. ja Stokholmis 1937. a.

O s a v ö t j a d	1	2	3	4	Punkte
1. Eesti	—	2½	2½	2½	7½
2. Leedu	1½	—	1½	3	6
3. Läti	1½	2½	—	1½	5½
4. Soome	1½	1	2½	—	5

Võistlus turniiril oli pinev, sest meeskondade tuge-vuses ei esinenud suuri nivoovahesid. Vaadeldes tur-

niiri tabelit ei leia me sealt ühtki suuremat lüüasaamist 4:0 või 3½:½, kuid huvitaval kombel ei esine ka kor-dagi puhtviigiline resultaat 2:2. Turniiritabelist leiame viis korda minimaalseima võidu 2½:1½ ja ainult ühel juhul esineb pisut ülekaalukam, Leedule soodsaks ja Soomele saatuslikuks kujunenud 3:1.

Et tänavu Eesti oli suutnud koostada teiste maa-dega võrreldes oma meeskonna pisut tugevamatest mängijatest, õnnestus meil teistkordselt saavutada esi-koht SELL-i maleturniiril, kuid seekord mitte enam tagantpoolt lugedes nagu möödunud aastal Riias.

Eesti võitis kõik 3 matši tulemusega 2½:1½, sai 1½ punkti üle 50% ja tuli seega napilt esikohale. Teiste maade matšidega toimus huvitav „nöiaring“ — Soome võitis Läti, Läti Leedut ja Leedu omakorda Soomet. Et viimatimainitud matšis võit esines ülekaalukamalt kui kahes eelmises, pääses Leedu 2. kohale ja Soome jäi viimaseks. Lätile jäi 3. koht.

Turniiril saavutatud individuaaltulemuste vaatl-emiseks killustame meeskondadetabeli neljaks. Et alati 1. laua maletajad mängisid omavahel, samuti ka 2., 3. ja 4. laua mehed, saame 4 miniatüürset individuaal-turniiri:

1. laud.

O s a v ö t j a d	1	2	3	4	Punkte
1. } P. Keres (Eesti)	—	0	1	1	2
2. } O. Kaila (Soome)	1	—	0	1	2
3. P. Vaitonis (Leedu)	0	1	—	½	1½
4. W. Mežgailis (Läti)	0	0	½	—	½

kui kasvatusprintsipiides? Kas pole see sõnavõtt lihtsalt möödarääkimine?

Ka siinkohal peame vastama — ei! Kes on lähemalt tutvunenud ja omal nahal kogenud praeguste üliõpilasorganisatsioonide senise kasvatuse menetlust ning säälujuures evinud ja säilitanud iseseisva analüüsivõime, see on kindlasti tõdenud, kuidas varjatud kujul veel praegugi lobbab suures osas meie akadeemilisis kasvatus-asutuses see alaväärsuse-kompleksist tingitud võõrapärase ees lõimitamine — kas või sõnakõlk-sutavas ja poseerivas isamaaluseski!

Mis aitavad ilusad ja õiged põhimõtted ning suuresõnalised deviisid omapära aadressil, kui meie igapäeva-elu piasiasjus siplene alles järele-ahvimise kammitsais? Meie riputame küll rahvusliku žestiga oma rinnale e e s t i akadeemilise inimese sildi, aga meie mõttelaadis igapäeva-„kommaanis“ ja žargoonis oleme kõige mannetu-mad võõrvaimu ahvid!

Läbagem siinkohal laskuda üldsõnalisusest paari fakt-näidise juure. Võtame eesti üliõpilase laulutagavara — kui palju leiaksime sealt algu-päras, eestipäras? Keset kõige pinevamat rahvuslikku suurliikumist meie leelotame ikka veel endise saksa keskkodanlase imalaid unistusi ja

joomaülistusi, või aga kõõritame maitsetult sen-timentaalseid „lööklaule“. Jah, mõnikord isegi— saksa keeles!

Rääkimata siinkohal põhilisematest muinsus-likkudest valetendentsidest, pole me veel isegi mitte eestistanud selliseid tarbesõnu nagu: „früukuur“, „šnaps“, „tekkel“, „štehhima“, „šluukk“, „šmollis“, „šoppen“, „kommärš“ jne.

Need näited ei puuduta küll samateravalt kõiki üliõpilaskonvente kuid on selletagi selge, et ka puhtajoonelisemad konvendid on lähtunud oma siseelu korraldusis orgaaniliselt võõrast elemendist.

Kirjutatud read ei taha olla mingiks prohvet-likuks juhiseks praeguses üliõpilaskonna korral-dusperioodis, juba oma põgususe tõttu mitte. Kuid nad on täitnud oma otstarbe, kui nad on suutnud panna liikuma mõtteid eesti ürgselt omapärase üliõpilasorganisatsiooni suunas. On ju selge, et isegi kahjulikke traditsioone hinna-takse alati enamaks, kui ilmse paremusega evo-lutsioonilisi esildisi, rääkimata revolutsioonilis-test võtetest, mis ehk liiga valusalt lõikaksid akadeemilise intelligentsi suurema osa vaimlisse väärliha.

EEDA KOOK.

SELL-I MALETURNIIR TARTUS.

Istuvad vasakult paremale: Tantvaišas (Leedu), Melngailis (Läti), Tartu linnapeaabi Luik, üliõpilaskonna esimees Jürgenson, kehalise kasvatusse toimikonna juhataja Kont, Ward (Soome), Syvänen (Soome), Uulberg (Eesti). Seisavad vasakult paremale: Silinš (Läti), Tetters (Läti), Endzelins (Läti), Solmanis (Läti), Raud (Eesti); Arlauskas (Leedu), Vaitonis (Leedu), Jõgi (Eesti), Ozols (Läti), Vilčinskask (Leedu), Kaila (Soome), Arteva (Soome), Heikinheimo (Soome), Akadeemilise Maleklubi esimees H. Keres (Eesti), Sauks (Eesti) ja Roots (Eesti). Pildil puudub suurmeister P. Keres (Eesti).

2. laud.

O s a v õ t j a d	1	2	3	4	Punkte
1. I. Raud (Eesti)	—	1/2	1	1	2 1/2
2. R. Arlauskas (Leedu)	1/2	—	1	1/2	2
3. H. Ward (Soome)	0	0	—	1	1
4. L. Endzelins (Läti)	0	1/2	1/2	—	1/2

3. laud.

O s a v õ t j a d	1	2	3	4	Punkte
1. P. Tantvaišas (Leedu)	—	1/2	1	1/2	2
2. K. Ozols (Läti)	1/2	—	1/2	1	2
3. V. Uulberg (Eesti)	0	1/2	—	1	1 1/2
4. H. Syvänen (Soome)	1/2	0	0	—	1/2

4. laud.

O s a v õ t j a d	1	2	3	4	Punkte
1. T. Melngailis (Läti)	—	1	1/2	1	2 1/2
2. H. Jõgi (Eesti)	0	—	1/2	1	1 1/2
3. Heikinheimo (Soome)	1/2	1/2	—	1/2	1 1/2
4. J. Vilčinskask (Leedu)	0	0	1/2	—	1/2

Esimesel laual toimus turniiri sensatsioon — Eesti suurmeister Paul Keres kaotas soomlasele Kailale.

Teisel laual mängiti turniiri lühim partii — eestlane Raud võitis lätlast Endzelinsi 19. käiguga.

Kolmandal laual toimus turniiri pikim partii — lätlane Ozols „piinas“ eestlast Uulbergi ligemale 10 tundi, enne kui veendus võidukatsete asjatuses ja leppis viigile.

Neljandal laual mängis turniiri leplikem mees, kes ei teinud liiga teistele ega lubanud ka endale liiga teha — soomlane Heikinheimo, kes lõpetas kõik partiid viigiga.

Turniiril mängiti ühtekokku 24 partiid, millest 9 lõppes viigiga, 7 valgete ja 8 mustade võiduga. Tavaliselt peetakse valgete olukorda soodsamaks, kuid sel turniiril esines vastupidine nähe — mustade võiduga lõppes rohkem partiisid.

Turniiril esinenud avangüsteemide kohta annab ülevaatliku pildi alljärgnev tabel:

Avangüsteemi nimetus.

	Valgete võite	Mustade võite	Viike
Lahtine avang.			
Schoti	—	—	1
Poollahtine avang.			
Prantsuse	1	1	2
Sitsiilia	1	1	1
Caro Kann	1	1	—
Aljechini	1	—	—
Kinnine avang.			
Lipugambiit	1	1	1
Colle süsteem	1	—	1
Kuningaindia	—	1	2
Lipuindia	—	1	—
Hollandi	—	1	1
Inglise	1	1	—

Toodud tabelist näeme, et kõik 1. e4 tekitas mustadele suuremaid raskusi kui lipuetturiga või teisiti alustatud partiid. 1. d4-ga alustatud partiid kujunesid valgetele soodsaks ainult siis, kui must vastas klassilise sümmeetrilise 1... d5-ga. Ebasümmeetrilised moodsad kaitsed andsid aga ülekaalu mustale.

26. märtsil s. a. peetud völkturniiril kujunesid resultaadid järgmisteks:

1. Kaila (Soome) 11 punkti.
2. Endzelins (Läti) 10 punkti.
3. Solmanis (Läti) 9½ punkti.
4. Vaitonis (Leedu) 9 punkti.
5. Kord (Eesti) 7½ punkti
6. Tantvaišas (Leedu) 7½ punkti.
7. Arlauskas (Leedu) 7½ punkti.
8. Šilins (Läti) 7½ punkti.

Ülejäänud 7 võistlejal oli kaotusi rohkem kui võite. Eelistades säilitada oma jõudusid eeloleva 3. voo jaoks, ei võtnud völkturniirist osa Eesti parimad.

Löpuks esitame SELL-i turniiri lühima partii:

Avang: Colle süsteem.

Mängitud 2. laual 2. vooorus, 26. märtsil s. a.

Valged: **I. Raud** (Eesti).

Mustad: **L. Endzelins** (Läti).

24. SELL'i Keskbüroo istung Tartus

Pühapäeval, 27. märtsil peeti Tartus üheaegselt SELL-i maleturniiriga SELL-i Keskbüroo istungit, mis oli järjekordselt 24. Istungist võttis osa Soomest — 2, Eestist — 5, Lätist — 3 ja Leedust 2 üliõpilaskonna esindajat. Juhatas SELL-i president Heino Sein, endine Tartu üliõpilaskonna ajutise juhatuse esimees.

Kuna järgmine SELL-i konverents leiab aset käesoleval kevadel Riias, siis kandis 24. Keskbüroo istung konverentsi ettevalmistuse ilmet. XV SELL-i konverents toimub 29. ja 30. aprillil ja 1. mail Riias ja Kemeris. Ekskursiooni korras külastatakse ka Läti jõujaama Kegumisit. Esialgsetest vahadest nähtub, et need on koostatud huvitavalt ja vaheldusrikkalt. Konverentsis osavõtumaks kõigi kuludega on 30 latti.

Konverentsi kavas on ka SELL-i Liidu põhikirjale allakirjutamine. Nimetatud põhikiri võeti vastu XIV SELL-i konverentsil Tartus, ent on veel senini ametlikult alla kirjutamata. SELL-i Keskbüroo otsuse kohaselt volitab iga SELL-i maa üliõpilaskond kaks delegaati sellele põhikirjale alla kirjutama, mis toimub konverentsi avaaktusel.

25. SELL-i Keskbüroo istung otsustati pidada eeloleval sügisel Tartus. Et anda mainitud istungile pidulikumat ilmet, kaaluti võimalusi suurema arvu delegaatide kutsumiseks jne. Samuti otsustati sel istungil arutuse alla võtta koostöö aluseid puudutavaid põhilisi küsimusi.

Põhimõtteliselt 24. SELL-i Keskbüroo istung kiitis heaks vastastikuste suvikursuste korraldamise. Kursused toimuksid SELL-i maade ülikoolide juures ja on mõeldud välismaade üliõpilastele omamaise kultuuri tutvustamiseks. Leiti ka, et suvikursuste osavõtumaks peaks olema vastuvõetav laiematele üliõpilaskonnadele. Suvikursuste korralduse lähemad võimalused tulevad kõne alla SELL-i konverentsil Riias.

1. d2—d4 Rg8—f6 2. Rg1—f3 e7—e6 3. e2—e3 d7—d5 4. Of1—d3 Of8—d6 (Parem on 4...Oe7) 5. Rb1—d2 Rb8—d7 6. 0—0 0—0 7. e3—e4 d5:e4 8. Rc3:e4 Rf6:e4 9. Od3:e4 Rd7—f6 10. Oe4—d3 b7—b6 11. Ld1—e2 c7—c5 (Parem oli kohe 11...Ob7) 12. Oc1—g5 (Ahvardab 13. Of6:ühes 14. Le4) 12...Oc8—b7 13. d4:c5! Od6:c5 14. Va1—d1! (Ahvardab 14. Oh7:+. Must on juba raskustes) 14...Ld8—c8? (14...Le7 peale oleks 15. Re5! tekitanud mustale ebamugavusi. Parem oli aga kas 14...Lc7 või jällegi 14...Of3: 15. Lf3:Le7) 15. Og5:f6 g7:f6 16. Od3:h7+! (See purustava jõuga ohver on Colle süsteemile iseloomustav) Kg8:h7 17. Rf3:e5! Kh7—h6 (Mustal ei ole enam kaitset. Kui 17...fe, siis 18. Lh5+Kg7 19. Lg5+Kh8 20. Vd3! Oe4 21. Vh3+Oh7 22. Lh6, ja matt ei ole pareeritav. Olukorda ei päästa ka 17...Oa6, sest järgneks 18. c4.) 18. Vd1—d3 Vf8—g8 (18...Og2: peale järgneks 19. Vg3!) 19. Vd3—h3 + Alistus, sest 19...Kg7 peale järgneks 20. Lh5! kahe matiähvardusega.

Viimasel ajal on alvalt Keskbüroo istungi päevakorras olnud hinnaalanduste saamine üliõpilastele SELL-i maade raudteel. Vastavad võimalused pole seni täies ulatuses selgunud. Raskusi sünnitab Soomes näit. asjaolu, et raudteed on eraettevõtete käes. Keskbüroo kiitis juba varem heaks projekti, mille järgi CJE kaardiga oleks võimalik sõita kõigil SELL-i maadel 50% hinnaalandusega. See küsimus tuleb lõplikule lahendamisele kevadisel konverentsil.

Istungil puudutati ka teadusliikude lähendamisinstituutide küsimuse võimalusi SELL-i maade ülikoolide juures. Leiti aga, et selles suhtes pole praegu reaalseid võimalusi. Ainult Soomel avaneb võimalus lähemal ajal ellu kutsuda Helsingi ülikooli juures Eesti Teadusliku Instituuti.

24. Keskbüroo istungil otsustati pooldada kindlat kava SELL-i ettevõtete korralduses. SELL-i ettevõtteid on tavaliselt 4: 1) konverents, 2) suviolümpia, 3) taliolümpia ja 4) maleturniir. Keskbüroo istungi otsuse põhjal korraldab iga riik igal aastal ühe neist ettevõttest. Seega muutuks olukord loomulikuks, kuna varem puudus kindel kord. Käesoleva aasta sügisel tuleks siis suviolümpia korraldamisele Tartus.

Istungi päevakorras oli ka veel SELL-i moto ja eraldusmärgi küsimus. Põhimõttelikult asuti ses suhtes jaatavale seisukohale. Konverentsil tuleb mainitud küsimuse tehniline läbiviimine arutusele.

Leedu üliõpilaskonna delegaatide poolt anti edasi Läti üliõpilaskonnale läti kirjaniku J. Akuratise ühe teose leedukeelne tõlge ja eesti üliõpilaskonna esindajaile A. Gailiti „Toomas Nipernaadi“ leedukeelses tõlkes.

24. SELL-i Keskbüroo istung lõppes delegaatide ja maletajate ühise koosviibimisega Üliõpilasmajas.

Niina Mürk.

*kölniveed ja lõhna-
õlid on moodsaimad!*

Uudised:

**Habanita,
Inspiratsioon,
Shanghai jne.**

Tammsaare üliõpilastüüpidest

(Teosed: „Kärbes“, 1917, „Üle piiri“, 1923, „Noored hinged“, 1923, „Ma armastasin sakslast“, 1935)

Tammsaare ei vaatle üliõpilast ta puht-üliõpilaskultuurist küljest, s. t. ei vaatle teda ülikoolitöö kallal ega liikumas ülikooli ringkonnas. Ta ei näita üliõpilaste omavahelisi kokkupuuteid organisatsioonides, loenguil jne., ei ka nende kokkupuuteid õppejõududega, õpitava materjaliga ega muud sarnast. Tammsaare vaatlleb üliõpilaste eraelu ning sellestki päämiselt kõige eraklikumaid momente — armulugusid. Üliõpilase elukutseliste tunnuste elimineerimine läheb isegi nii kaugele, et näit. Tammsaare üliõpilasnoveleideks tituleeritud triloogiast — „Pikad sammud“, „Üle piiri“, „Noored hinged“ — esimest üliõpilasnoveellina vaadelda ei saagi; sest tegelikult pole autor „Pikkade sammude“ päätegelasi oma raamatust (vähemalt 1923. a. väljaandes) kordagi nimetanud üliõpilasteks, ega ole kogu tegevuses ka ühtegi viibet sinnapoole.

Ehkki Tammsaare üliõpilasjutud omavahel mitmeti sarnanevad nii tegevustiku kui probleemide poolest, leiame sääl tüüpe ja suundi väga suures valikus.

*

„Kärbes“ päätegelasi on Lutwei — buržikoosne üliõpilaskuju „vanast heast“ ajast. Ta ärkab hommikul kella 11 paigu ja magaks veel meeleldi edasi, kui teda ei segaks tütarlapse Tiksi naer. Purjutamast tulles on üliõpilane ukse lahti unustanud, sõbratar on sisse hiilunud ning parandab nüüd härra Lutwei riideid. See algstseen annab juba üldpildi Lutwei iseloomust. Näeme, et ta on mugav ja lihtne. Ta laseb end teenida ja leiab selle olevat loomuliku.

„Neli aastat olen logelenud,“ ütleb Lutwei Tiksil, „veel laenata oleks raske. Sa tead, kust ma viimase ajani raha sain. Aga nüüd pani Helene ultimaatumu ette, piibud ja sina, või tema ja raha“ (11). Tähenab, üliõpilane Lutwei elab rikka preili kulul. Sääraselt majandusele viiab Tammsaare veel teise üliõpilas-

novellis, „Noortes hingedes“. Kuuleme üht sõbrannat teist järgmiste sõnadega hurjutavat: „Sina kannatad aastate kaupa puudust, ajuti pea-aegu nälga, hoiad ja saadad viimased kopikad temale, et tema võiks õpida, ülikooli lõpetada ja siis ellu astuda — ühes sinuga, kahekesi, külg külje ääres. Tema võtab sinu näljakopikad vastu, sööb ja joo, käib korralikult riides, liigub seltskonnas, kuni astubki ellu, aga mitte sinuga, vaid kellegi teisega, kel rikas isa ja uhke ema. Sinu raha saadab ta ilusasti ära, protsendidki lisab ta juurde, kõik korralikult, nagu äri-mees kunagi“ (102). Niisiis, raha ja armastus on määratud vastastikku üksteist „täiendama“, nagu see meie ühiskonnas kombeks. Ent Lutwei on valik veel piipude võrra raskendatud. Tema karakteristikale lisab aiva tüüpilisi jooni — ta piipude kollektisioon. Neid öeldakse tal olevat mitmetõugu ja mitmes kaliibril. Igal piibul pidi olema Lutwei enda tõendust mööda erilõhn. Samuti pidi iga piip elama oma isiklikku elu, mis täis kogemusi, mälestusi, isegi unistusi (49).

Lutwei on muretu iseloom, ta usub, et ta „ka ilma punase krössita ikka ulualuse ja ninaesise leiab“ ja talle sünnib ta usku mööda. Kui endine korteriperenaine ta „halbade eluviiside“ ja paariaastase maksmata üüri pärast välja tõstab, annab Tiksi raha kolimiseks ja kirjanik Meriheini annab uue korteri — oma ainsasse tuppa.

Ent üliõpilase Lutwei iseloomu valgustatakse ka teisest, vähemleplikult küljest. See naeratlev ja käega-lööv noormees satub varsti konfliktile oma uue korteriperemehega, sest härra Lutwei ei armasta end piirata. Ta koormab 50-aastase kirjaniku küllalislahkust suurte seltskondadega, hävitab Meriheinale pühaks saanud kärbe ja tüli tõustes ta ärritub, vihastab, praalib oma „autasu“ nõudmisega, teotab sõpra ning üleoleb

ta suhtes veel seljatagagi: „See kärbeskarjane ja mina, see räpane vanapoiss ja mina!“ Kuid ka Lutwei-taalisele amorisele iseloomule tuleb oma ümberpöörmise lugu. Tiksi jätab ta maha, mispääle Lutwei hakkab metsikult jooma. Ta tunneb end rumalana, lontkõrvalisena, ta nutab ja pihib oma patte sõbrale, ning lõpuks endalegi ootamatult tüdineb logelemisest ja sõidab suveks maale vanavara korjama. Ta lahkub rõõmsas lootuses, et temast veel „asja saab“ ja et ta isegi oma rahaasjad suudab joonde ajada.

Lutwei uue korteri ristsete puhul kirjanik Meriheina juures kohtame mitut teist üliõpilastüüpi. Sääl on näiteks realistlike vaadete Mänd ja tema vastand Säga, kes kaldub metafüüsikasse. Nad vaidlevad usu ja teaduse vahepiiride üle. Kogu vaidlust ja mõlemi meelelaadi iseloomustab parimini järgmine näide. Mänd: „Kui sa ei tea, kas see klaas on olemas või mitte, siis Tuba, ma löön temaga sulle pähe, nõnda saad teada ja päris kindlasti.“ Säga: „Pähe löömine ei tõesta midagi. Klaas kui ka pea, isegi minu valutunde võivad olla meelte pettus. Nõnda looksime ainult kaks pettust, kaks eksitust vastastikku, millest tekib kolmas“ (49). See klassiline tunnetusteooria probleem laseb oletada, et mõlemad noormehed on tutavad tüüpiliste idealismi-realismi vaheliste võitlustega.

Samal olengul viibiva Kobru, nn. mõttetarga ehk kõva P. välimusest antakse haruldaselt detailne kirjeldus. Ta on „pisut vimmas, lüheldane, laia suuga, iseteadlik üliõpilane, kelle veidi hiinlasikkudest silmadest paistis ikka põlgus, kuma huuled halvakspanevalt naeratus vingu-tasid.“ Kobru on viisiks alatasa läbi hammaste pomiseda: „Põrsad niisugused!“, millele enam purju jäädes lisandub veel paar teist kõva p-ga sõna. Need on talle hüüdnimegi toonud. Ent kõva P-l näib olevat, nagu Tammsaare üliõpilastel üldiselt, tugev kaldumus targutamiseks. Tal on oma lemmiksõnade kaitseks valmis päris teadusliku maiguga seletus: „Peaasi on sõnade toon, modulatsioon, muusika, mitte tähendus“ jne.

Kobru ehk kõva-P. kaaslane on valitud vastandite printsiibil. See on „pikk, sihvakas noormees, tagasihoidlik, pelglik ja häbelik nagu mõni metsaplika. Vähemgi asi võis ta kõrvuni punastama panna ja vaevalt sai ta siis mõne segase sõna küsijale vastatud. Mõlemad, Kobru ja T a a v e t olid „metsikud“, elasid ühes, käisid teistega vähe läbi, piirasid end mingisuguse saladuslikkusega ja kandsid stoilise ükskõiksusega ühist nimetust Säts ja Tuss, ilma et olek-

sid püüdnud teada saada, mis kumbki oli. Neid oli püütud seltsidesse meelitada, mis ainult Kobrule põhjust andis veel kord läbi hammaste värsitada: „Pörsad niisugused!“ Selle kirjelduse järgi valitseb üliõpilaste kambas hubane seltsimehelikkus ja ülemeelikus. Kuidas muidu kannaksid kaks meest ühiselt kaht „sõimunime“ vähimagi uudishimuta, kummale kumbki nimi kuulub. See on väike tunnus väga tugevast kollektiivi-vaimust. Kollektiivselt on need nimed antud, kollektiivselt neid ka kantakse. „Kärbes“ jääb ainukeseks Tammsaare üliõpilasnoveelliksi, kus säärane meeoleolu domineerib. Ainult siin võime kohata ka olegu „kui niisuguse“ kirjeldust, millele teistes novellides viibatakse vaid kaudselt. Siin esinevad pummelungide olulised tunnused — vaidlused, teravmeelitsused ja ühised ülemeelikud aktsioonid. „Kärbes“ vaieldakse usu ja teaduse, Darwini ja Marxi, loomise ja luuletamise üle, teravmeelitsetakse rahupiibu tõmbamisel pikalt-laialt sülitamise üle ja tembutatakse mitmel viisil. Nii saadetakse kirjanik Merihein magama, et teda siis üles laulda. Kui aga ärkamine laulmisele ei järgne, leiutatakse uus ühissetevõte — ühine magamine põrandal, „õnnis magamine, ühiskondlik magamine, rahvuslik magamine, isamaaline, kosmiline“.

*

Novellis „Üle piiri“ esineb üksainus üliõpilaskuju, Robert Muidu. Ta on vaid ühe aasta ülikoolis mööda saatnud, ent see aasta on toonud teatava pettumuse, sest Robert on lähenenud ülikoolile suurte unistustega. „Tähed tahtsin taevast kiskuda ja oma tuppa särama panna. Aga ülikooli suurtest akendest vaadates olid nad niisama kõrgel nagu siin“ (15). Roberti isikuga kergitatakse paar uut probleemi — seksuaalvahekorra vajadus ja maalt linna siirdumise hädaohud. Robert Muidu on kannatanud üksinduse, erakluse ja iseenese hooleks jätetuse all juba lapsest saadik, ning „linnamüürid oma võõra ümbrusega aitasid selleks veel rohkem kaasa“. Paljud teised oskavad uue ümbrusega harjuda, tema aga jääb endiseks „maa- ja metsameheks, kes ainult laanes hõiskab, lindudega võidu laulab“. Robert on hellik iseloom, kergestihaavuv, kergesti tagasitõmbuv ja endassesulguv. Ta välimuse kohta on öeldud järgmist: Vimmas piht, talupojalikult rässakas keha, laiad õlad, nagu endasse pöördunud argliku vaatega sinised silmad, kulunud ülikond.

Oma äärmise üksinduse peletamiseks otsib Robert Muidu kooselu

võimalusi naisega. Kui aga armastatu Hedvig ta seksuaalsuhete taotlusi ei poolda, läheb üliõpilane avalikku majja, kuhu arstid ammu minna soovitanud. Robertit hüütakse filosoofiks, ent seda enam vihkab ta iseennast päale „langemist“. Ta põlvitab Hedvigi ees, kahetseb, võidab uuesti tüdruku poolehoidu, loob temaga igatsetud vahekorra ja — petub, nagu see unistajate juures tavaline. Robert Muidu on tüüpiline elukutseline unistaja. Alul unistab ta naistest, otsib naist raamatuist, koosolekult, jalutuskäikudelt, teatrist, mõtiskeludest. Naise leidnud, tekib talle korraga „aimus“, et naine pole kõik, et naine pole vähemalt kogu elu. Ta hakkab raamatute juures mõtlema naistest ja naise juures raamatuist ning seega kaotab edu mõlemate juures. Kuna Hedvig kihlub teiselega, tuleb Roberti reageerimisviisid nähtavale ta piiritult uhke, otse knut hamsunlik unistaja-huljala iseloom. Algab ekstravagantsuste rida noore üliõpilase toiminguis. Ta läheb iga päev mere äärde jalutama, kus kohtab kihlatuid ja mängib nende ees välja oma väikesed trumbid. Ta trambib jaluli kivil, kus enne koos Hedvigiga istunud, viskab kivile märki ja vilistab. Siis tahab ta sinist mütsi pähe pannes, Hedvigit sellega teretades, tema akadeemilises peigmehes huvi äratada. Ta loob suhteid kõõrdsilma ja lombaka Kataga, „kelle elukutse kõigile teada“. Jalutades Kataga mere ääres ta äratab üldist tähelepanu ja Hedvigis kohmetust. Ta luuletab Katalale laule, annab talle nuusutada taskurätti, millega kord Hedvigi mereveest märgi jalgu pühitud ning mis peab ikka veel lõhnama merest ja naistest. Ta peab mõttes pikki kõnesid, manab ülikooli, teadust ja kunsti, säälsamas iseenda kui üliõpilase üle ironiseerides: „Ja jah, doktor peab kombelik ja kõlblik olema. Aga nüüd olen alles üliõpilane ja ma võin teha, mis ma tahan, võin öelda, et terve teadus on imisoo õnnetus ja et ülikoolid on kõige suuremad vangihooned ning et ma kusagil paksemaid müüre ja pääluid pole näinud kui sääli. Ja ma vilistan kõige päale, sest ma olen üliõpilane! Ja kunst! Mis on kunst! Te arvate, et üliõpilane seda ei tea. Aga ma ütlen: esimesel õppeaastal teab iga üliõpilane seda palju paremini kui ülikooli lõpetamisel. Kunst on pettus! jne. (64, 5).

Robert katsub töötada, kuid raamatud räägivad asjust, „mis seitse penikoormat kaugel“. Tunnivõtjad ta saadab ära, vabandades aja puudusega. Kui aga pesunaine tuleb arvet küsima, siis valetab ta, et tundide eest varsti raha saada ning lubab isegi pesunaise haiget poega õpe-

tada. Nii satub üliõpilane tragikoomilisse situatsiooni. Pesunaine tuleb teinekord uuesti, räägib, et poeg surinud ja küsib veel kord raha. Kui nüüd lombak Kata Roberti eest arve tasub, on poiss väga haavunud, sest arvete tasumise puhul on haavumine alati aumehelik, liiati veel, kuna Kata oma raha on saanud Hedvigi peigmehelt.

Ent Roberti ekstravagantsuste ja tragikoomiliste situatsioonide rida pole seega veel lõpukorral. Ta päevad ja ööd on täiesti segi löödud. Kord läheb ta päale südaööd mere ääre ja kirjutab vemmälvärsliku luuletuse „Küll väike on mu kambrio“, ning kingib selle Katalale. Siis ootab ta päevade kaupa kodus Hedvigit, isegi teades, et see ei tule. Ja kui Hedvig viimaks ometi tuleb, viskab Robert ta välja, ilma et teada saaks neiu külaskäigu põhjust. Kui aga Hedvig läinud, jookseb Robert talle järgi, otsib teda mööda tänavaid ja parke — asjatult. Ja nüüd algab sõprade kaudu informatsioonide kogumine Hedvigi kohta. Alles siis, kui Hedvig ära sõitnud, jõuab Robert niikaugele, et külastab tüdruku isa ja alles sellelt ta kuuleb tütre külaskäigu põhjuse. Nimelt on Hedvig ja Robert oma vahekorras läinud üle lubatud piiri (teose päälkiri!). Hedvig ootab last ja on katkestanud kihluse. Isa on aga tütre kui tulevase vallasema — viisakate kommete kohaselt — majast välja kihutanud. Seega on Robert jälle ükski ja peab algama sama mängu otsast päale — peab otsima üles Hedvigi, paluma lepitust jne.

See on täielik pimesikumäng, peagu farss. Ja siiski on Robert kangesti reaalne kuju, mis toimub alateadlikult äärmise järjekindlusega. Ikka põgeneb ja ikka püüab, et aga unistada, süüdistada, kibetseda, kahetseda saaks ja mitte elava eluga silm silma vastu seista. Tammsaare tunneb tüüpi hästi. Ta on oma tege-laste iseloome väga sügavalt näinud, ja ta kunst seisab just nende reageerimisviiside varjatud loogika ning varjatud järjekindluse paljastamises.

Huvitav on Roberti puhul veel märkida, et tema, kes kogu teose jooksul esineb nii tihti haletsemisväärsena, viskab Hedvigi seepärast välja, et viimane tookord esines samuti viletsana ja haletsemisväärsena. Robert tunneb enda käitumissüsteemi. Ta teab, miks tüdruku viimane külastus oli vastumeelne „võib-olla sellepärast, et ta (Robert) ise kipub saama õnnetuses niisuguseks, et ta ise muutub teguvõimetuks irisejaks ja targutajaks, kui on vaja algatusannet ja talitamist“ (126).

(Järgneb.)

A. Kaal.

Prof. Evald Maltenek †

In memoriam

PROF. EVALD MALTENEKIGA on läinud mullapõue puhkama üks edasipüüdlik vaim, tark ning andekas inimene ja hea sõber.

Kauge Võrumaa künkliku maastiku keskel asuvast Võhandu orust alustas ta oma teekäiku laia maailma. Suure, lasterohke perekonna ühe liikmena ei saanud ta peale vaimuannete ja energia midagi kaasa sellele teele.

Väikese veski vaikimatult veerevad kivid äratasid temas varakult huvi nende jõudude vastu, mis panid need kivid liikuma. Ta tahtis tungida mehaanilise maailma salapärasusse, ja õppis inseneriks Riia poliitehnikumis. Hiljem tekkis tal huvi veel nähtamatute jõuallikate — elektri ja soojuse vastu, ning ta valis need enesele erialaks.

Kuna Evald Malteneki vaesed vanemad ei jaksanud ise poega koolitada, siis leidis hea sugulane, Eduard Kuusik, tollaegne jõukas metsakaupmees, kes võimaldas poisil hariduse saamist. See toetus oli sattunud heale pinnale, sest haridusega, mida omandas Evald Maltenek, tõi ta kasu kogu ühiskonnale.

Oma tööd ja tegevust alustas Evald Maltenek Volta vabrikus praktikandina, hiljem ametnikuna. Edasi oli ta Tallinna linna elektriijaama esimene juhataja, ehitas jaama üles ja seadis ta korda. Maailmasõja ajal ta lahkus elektriijaama juhataja kohalt, kuna ei saanud küllaldaselt maksma panna oma veendumusi.

Pärast Maailmasõda ta siirdus koolialale, olles alul õpetajaks ning kui Vabariigi algaastail loodi Tallinna Tehnikum, siis seal õppejõuks. Hariliku töö kõrval andis ta välja füüsika õpperaamatuid, mis tunnustati väga headeks. Tehnikaülikooli loomisel kutsuti ta sinna õppejõuks, kuhu jäi kuni surmani, olles ühtlasi ka ülikooli esimeseks prorektoriks.

Peale selle on Evald Maltenek töötanud kaasa mitmetes ettevõtetes, nagu Riigi Raudteed, F. Krulli metallitehas jne. — millised tarvitasid tema teadmisi ning abi tehnilistes küsimustes.

Raadio alal oli Evald Maltenek üks esimesi pioneere ning oli kogu aja üheks paremaks raadio-asjatundjaks. Kui raadio oli veel täieline uudis, siis uuris ta selle nähteid ning ilmuvusi suure hoole ning andumusega. Tema ehitatud on ka esimesed suuremad raadioaparaadid, mis praeguste mõistete järele tunduvad algelistena, ent omal ajal olid suursaavutuseks Eestis.

Evald Maltenek on olnud teadusemees ja uurija ühelt poolt ning praktiline teoimene teiselt poolt, peale selle tervele põlvele noortele eesti inseneridele õpetajaks ja teenäitajaks. Tema nõrk tervis, mis sundis aeg-ajalt minema tõvevoodisse, ei lubanud tal veelgi rohkem saavutada; kuid see, mis ta on teinud, väärrib ka praegu kõigilt täit tunnustust.

Oma isiklike omaduste poolest oli ta alati peenetundeline ja korrektne. Igal pool oli ta hea seltsimees ja selle tõttu omas palju sõpru. Kuid ta suutis ka oma sõpradele kaunimeelse hinge tõttu palju anda.

Suur kalduvus kõrgemate sihtide poole tähistas tema elu nii töömehena kui ka inimesena. Eriline huvi-ala oli talle muusika. Hea klaverimängijana oli ta huvitatud muusikast oma vabal ajal. Kuivõrd põhjalik oli ta muusikas, näeme sellest, et ta võttis omal ajal isegi kompositsiooni-tunde Peeter Süda juures.

Ka sportlane oli Evald Maltenek. Lemmikharrastuseks oli tal õngespord. Kalastamine, see oli kooskõlas tema loodusearmastusega, mis ka pärit veskest Võhandu kaldalt.

Puhka rahu, Sa tubli töömees ja hea sõber.

SÕBRAD.

M. Raua „Turg” ja

J. Sütiste „Esimene Pääsuke”

Mart Rauda on hakanud huvitama kunstniku-hingega inimesed. Oma eelmise romaani „Kirves ja kuu” peategelaseks oli ta valinud eluvõõra maalikunstniku, kes läheb oma isatallu suvitama ja satub sassi seal elureaalsusega. Uudisteoses „Turg” ta laseb maalt pealinna tulla luuletajakuulsuse järele januneva, armuvalus, algkooli haridusega maapoisi, kes kohalikus

provintsi-lehes oma õnnetu armastuse virgutusel avaldanud mõned õnnestunud värsikesed.

Ado Murakul on edu. Ta üllatab pealinalasi, esjoones keskkooli eesti keele õpetajat Erika Saulseppa, oma lihtsameelse siirusega. Ajalehed kasutavad meeldi üksteise võidu tema lopsakaid külajutte, mis ta meisterdab turunaisest tädi, Tiina, rõskes ja pool-

pimedas keldrikorteris. Ado Muraku virgutajaiks on auahnus ja õnnetu armastus. Ta tahab üle olla oma südamedaami Laikjärve Juuli mehest, kellestki provintsipangaametnikust. Murak kirjutab ohtrasti, et saada endale ümber paremaid riideid.

Muraku majandusliku olukorra ja välimuse kohendamisele tuleb appi majaperenaine, noor, paari maja ja moeäri omanik, preili Elsa Veerik, kes hakkab huvi tundma noore tõusva kirjaniku vastu, kelle jutte ta ajalehest loeb suure põnevusega. Kuid veel tähtsam on Elsale, kes on olnud varem ühe rikka mehe armuke, minna korralikule mehele. Selleks koob ta Muraku ümber oma võrgud.

Nii esinebki juba 3. jaanuaril ainult paariks kuuks pealinna läinud maavillane noormees veebruaris „Rahvusliku Noorsooliidu“ noorte annete õhtul smokingis ja linnunahkses kasukas ning on kevadeks juba Elsa Veeriku mees ja aktsiaseltsi „Hankija“ reklaamitseff kaheasaja-kroonise kuupalgaga. Oma isatalule, Murumäele, ilusal Laikjärve kaldal, pöörab ta jäädavalt selja. Isegi testamendis ütleb ta sellest lahti õe Liina kasuks.

Nii tõuseb Ado Murak oma värsside abil pealinnas otse muinasjutuliselt kiiresti majanduslikult haljale oksale, kuid ta luulesooned hakkavad samal ajal kuivama. Pateetiliselt naiivne armuvalu põdev maapoiss omandab linnalihvi, praktiline eluinimene saab võidu tuuletallaja üle ja ta kindlustab end eesjoones majanduslikult kõigi igatsetud mugavustega.

Mõningaist ringkonnist võidakse kultuuri nimel Ado Murakule ette heita oma talendi vahetamist elumugavuste ja peenraha vastu. Kuid seda oleks valmis tegema ka iga etteheitja ise parajal juhusel, eriti A. Muraku kirjanduslikud kolleegid. Nii on M. Raud A. Murakus kahtlemata tabanud õige rohkesti tänapäeva kirjandusnimeste hingeelu selle õrnemast küljest. Seepärast ei või neis ringkonnis romaan leida erilist hindamist. Kahtlemata pahandatakse kirjaniku ande kaubana turule toomise üle, kuna seni seda on peetud mingiks jumalikuks sädemeks, mida tuleb hoida kuskil külmas katusekambris ja soendada kohvikus tee- või morsiklaasi juures, kui mingit kallist aaret ja ainult tilkhaaval mõnes värsikeses või viilitud novellikses anda rahvale kui kanget mürki.

M. Raud kirjutab huvitavalt, veenvalt ja kaaskiskuvalt. Eriti nauditavad on pildid pealinnast, Patkuli trepilt vaade linnale ja turu kirjeldus, mis nähtud siira ja patriootilise maapoisi, A. Muraku silma läbi, kes kõike seda vaatab esimest korda. Samuti õnnestunud on ka teoses leiduvad A. Muraku luuletused. Üldiselt tundub teose esimene pool olevat rohkem viimisteldud ja kunstiliselt välja nikerdatud kui viimane, mis kannab ruttamise jälgi. Kuid tavalist lugejat see ei sega.

*

J. Sütiste tahab oma lavateoses näidata seda suurt ja kiiret elumentaliteedi ning -rütmi muutust, mis toimus meie inimestes, eriti noorsoos, Maailmasõja, revolutsiooni, Vabadussõja ja Vabariigi algaastail. Endi-

sed moraalsed tõekspidamised, kombed, käitumisviisid ja hindamise alused varisesid. Asemele astusid kiiresti uued ajakohasemad, praktilises elus käepärasemad ja kasutatavamad, mis mõne aja pärast jälle pidid maad andma uutele ning otstarbekohasemaile. Vanemad inimesed ja ka eluvoolust eemalseisjad noored ei jõudnud kõigega nii kiiresti kaasa minna kui vaja. Seetõttu tekkis maailmavaatelisel ja moraalsel alusel arusaamatusi ning lahkkelisid tavalisest rohkem.

J. Sütiste loob situatsiooni, kus Maailmasõtta läinud noormehe pruut Maarja ootab oma kihlatud peigmeest Arnoldit, kes elab Saksamaal sõjavangis. Arnold, advokaat Arumaa poeg, naasebki, kuid ühes väikese poisiga, kes tal Saksamaal olnud sama talu teenijaga, kus tema olnud sõjavangina sulaseks. See esimene pääsuke on komistuskiviks ja takistuseks perekonnaõnnele. Maarja, kes kogu aja hoidnud elust kõrvale ja samuti ka Arnold, kes ei saanud teha kaasa siinset elu arengut, on mõlemad kinni veel endise moraali kammitsais. Nad hindavad ning mõistavad hukka Arnoldi tegu selle seisukohalt. Näevad selles truudusemurdmist ja armastajate tõukamist igavesse õnnetusse. Olukorda hakkab lahendama Arnoldi noorem vend, õppursõdur Sulev, kes kõigiti on kursis ajavaimuga. Kooliõpetaja Jaan Kasekamp'i omakasupüüdlilik talitusviis avab ka Maarja silmad. Ta sõnab näidendi lõpul protestivalt: „Nai-

Ilmub O.-ü. Noor-Eesti kirjastusel

Sõjakirjanduse seeria II sari

Sarjäs ilmuvad järgmised raamatud:

T. E. Lawrence: **Seitse tarkuse sammast** — 2 köites.

Tõlkinud A. H. Tammsaare.

Ed. Grossschmidt-Suursepp: **Valge rinne.**

Agricola: **Luure murrab läbi rinde.** Tõlkinud J. Kärner.

A. Hinnom: **Eäti küttidega Maailmasõjas.**

Kõik raamatud on rikkalikult varustatud originaalsete fotodega ja selgitavate skeemidega.

Sarja ettetellimise hinnad:

kuni 1. juunini s. a. kr. 14.—

kuni 1. augustini s. a. kr. 16.—

Osadeviisi makstes on seeria hinnaks kr. 18.—. Tellimise andmisel kr. 6 ja iga raamatu ilmumisel kr. 2.40

Sarjast on ilmunud:

Ed. Grossschmidt-Suursepp: **Valge rinne.**

O.-Ü. Noor-Eesti Kirjastus Tartus.

Posti jooksev arve nr. 22—32.

sed ainult oodaku, kuni neid võetakse. See võib lõpuks hinge päris täis ajada. Meie peame ka kord otsustama hakkama, keda võtta ja keda jätta nii, nagu see meile meeldib (lk. 129). Nii ta otsustab enda vabastada eelarvamiste kammitsaist, saada hingeliselt kaasaegselt modernseks naiseks, abielluda Arnoldiga ning võtta tema „esimene pääsuke“ oma lapseks.

Seega jõuab teose lõpp natuke värskemasse õhku. Kogu aja toimub näidendi tegevus nagu liiga sumbu- nud ja raskes atmosfääris, nii et seda ei suutnud suurt puhastada ka lustaka karjamõisapidaja, Heinrich Sangernebo särtsakad naljad, mis tulevad selle mulgi ja mustlase vere seguga elurõõmsa mehe suust, keda Maa-

seadus ähvardab jätta esialgu lagedale, loomulikult ja rahvapäraselt. Samuti ei suuda tegevustikku märgatavat elevust tuua Sulevi spordiharrastus ega ta õe keskkooliõpilase Helvi karrikatuurset näidatud naisõiguslus.

J. Sütiste on puudutanud igatahes huvitavat probleemi ja annud sellele keskmiselt korraliku kirjandusliku käsitluse, kuid ta luulepääsuke ei saa siin tiibade alla õiget tuult, mis kannaks teda vabalt ja võimsalt, tal on nagu jalus mingi raskus. Kuid hea lavastaja ja heade näitlejate käes võib „Esimene pääsuke“ pääsida mõni aeg laval. Olustikku ja õhkkonda on tabatud üldjoontes õieti.

P. Ambur

„Anna Edes“ Vanemuises

„Anna Edes“, D. v. Kosztolanyi näidend 3 v., 9 p.

Näitejuht: K. Aluoja.

Lavapildid: A. Lepik.

Desidor Kosztolanyi (1885—1936) on Ungari kirjandusloos tuntud peamiselt luuletajana. Luuletuste kõrval on temalt aga ilmunud ka mõned romaanid, esijoones Neero-romaan „Verine luuletaja“ ja „Anna Edes“ — lugu ühest teenijast tütarlapsesest.

Nii siis on „Vanemuise“ poolt lavale toodud „Anna Edes“ õieti dramatiseering samanimelisest romaanist, kusjuures dramatiseerijaks ei ole ka mitte autor ise.

Sellega on siis vahest ka mõnevõrra seletatav selle näidendi melodramaatiline olemus.

„Anna Edese“ tegevus sünnib Budapestis, ministernõunik Vızı jõukas ja lastetus kodus. Ministernõunik ise on üsna tavaline, tasakaalukas ja tolerantne härra. Ütelus: „... Ka seisukoht, kuigi mitte minu...“ karakteriseerib teda hästi. Hiljem, näidendi lõpul kuuleme, et ta oma naist petvat. Näidendi kestel see aga igatahes kuidagi ei ilmne.

Proua Angela sellevastu on hüsteeriline ja enesevalitsemisvõimeta naine, kelle elus on säilunud ainult veel üks probleem ja huvi: teenijad. Neid vahetab ta siis nagu kindaid, kuni majja sattub süütu maalt, sancta simplicitas — Anna Edes. Samal ajal saabub

majja ka proua Angela vennapoeg, noor elumees Jancsi ja võrgutab noore, kogemusteta maatüdruku.

Juhtiv peaintriig ses näidendis õieti puudub. Kui selleks just ei taheta võtta Jancsi ja Anna vahekorda, mis viib küll ootamatu ja plahvatava, kuid võrdlemisi segase lõpuni.

Olustiku pildid vahelduvad melodramaatiliste stseenidega, näidendil on oma teatav psühholoogiline tagapõhi, kerkivad üles mitmed sotsiaalsed probleemid, leidub häid meeleolulisi ja meeldejäävaid momente, kuid — see on ka kõik. Kunstiliskirjanduslikke pretensioone sellel näidendil ei ole. Ta annab võimaluse heaks mänguks ja võimaluse „Vanemuise“ naisperele täiel rindel esinemiseks. Naisosalisi on näidendis 8 mehe vastu 15.

„Anna Edese“ huvitavam kuju on õieti proua Angela, millise osa tõlgendamine pr. L. Tubinil kõigiti hästi õnnestus. Hellitatud ja närvilise naise psühholoogia kujunes siin omaette probleemiks. Proua ei või teatrisse minna, — talle tuleb just uus teenija; ta ei suuda jälgida oma külaliste juttu, ta teenija on jälle midagi halvasti teinud... jne. Kõige selle juures on teenija talle ainult mingi masin, mingi temale kuuluv ese, kellel kallal ta võib märatseda ja närveerida. Kuidas võib teenija teda enne jõulupühi hädasse jätta ja abielluda? Kas pole see tema vastu suurim ülekohus? —

Anna Edesina esines L. Laoniidu, andes kõigiti usutava kuju. Kohavahendaja Markovicsi juurde tulevast ujedast maatüdrukust kuni Angela-proua juures „tiivad kasvatanud“ teenijani, kes endale ka juba inimõigust hakkab nõudma, oli Anna Edesi areng loomulik ja lünkadeta.

Huvitavaks kujunes jõuluõhtu stseen, kus kolm prouat Baby (K. Taniloo), Irma (A. Peerna) ja Angela, oma teenijatele igalüks omasugusel viisil ja isesuguseid kingitusi jagavad.

Osakandjatest väärivad märkimist veel A. Piller kohavahendaja Markovicsina, kui usutav ja reaalne kuju, H. Aren kommunistlikult mõjuva Katicana, J. Jürge ministernõunikuna, J. Suvero elutarga keksleva Steffina ja A. Ader humaanse ja tõepärase korstna-pühkijana.

Nõrgemini täitsid oma osi E. Pärna (Jancsi) ja L. Rammul (Ilonka). Eriti esimese, kui ühe peaosalise,

Moodsaid laulatussõrmuseid

ja meeldivamaid kinke igasugusteks tähtpäevadeks leiata alati suurimas valikus

kulla- ja kellasepaärist

J. ALT

Aleksandri 10, Tartus. Telefon 7-97

mängus oleks tahtnud küll enam sulavust ja loomulik-
kust näha.

Mis lavastusse puutub, siis pakkus see mitmeid
meeldivaid üllatusi. Lavasisustus oli kõigiti korralik,
tarvitseb ainult mainida kööki veevärgi ja elektripli-
diga. Efektselt ja meeleoluliselt mõjusid 5. ja 7. pilt
läbi klaasuste helendava sigareti tule või jõulukuunal-
dega ja raadiomuusikaga.

Samuti pälvib dekoraaator kiitust oma minister-
nõuniku maja sisseseade eest.

Eesti Draamateatri külalisetendus

„Sikud kaevul“, August Mälgu komöödia 3 v.
„Vanemuises“ 23. III 38.

Draamateatri järjekordne külalisetendus tõi Tartu
August Mälgu verivärsk, eritellimise peale kirjutatud
komöödia „Sikud kaevul“.

Komöödia deviisiks on märgitud: Ruumi minu
elule ja õnnele.

See on kord jälle positiivse suunaga, õpetlik ja
huumoriküllane asi, mida passib ringreisudel maarah-
vale näidata ja mida võidakse ka maalavadel edukalt
lavastada.

X. aleviis tegutseb kraasimistööstuse omanik isand
Naeris. Tal on kodus juba seitsme organisatsiooni pit-
satid ja teekond läheb innu ja hooga uue tõusu ja ka-
heksanda pitsati poole. Kraasimistööstuses aga rassib
ja mässab isand Naerise 26-aastane poeg Eerik otse
uskumatu tarmu ja tahtmisega. See on haruldaselt
positiivne ning kodukoha küljes küünite-hammastega
rippuv noormees, kes võib olla igale ühele heaks ees-
kujuks.

Kuna kodukaevul kahele elule ja õnnele ruumi ei
jätku, vana ei loobu ja noor ei taha enam oodata, siis
panevad sikud sarved kokku.

Ideed olukorra lahendamiseks, võidukate lahingute
kavalad kavad ja plaanid tulevad aga suure robinaga
ei kellelegi muu, kui Naeriste juures suvitava mõneteist-
kümne aastase kooliõpilika Liisi suust.

Komöödias leidub hulk huvitavaid kujusid, ning
draamateatrilaste poolt toodi need välja tuntud hea-
duses.

Kõige pealt isand Naeris (A. Hõimre) oma tugeva
ühiskondliku instinkti ja seltskonnategelase sünnipä-
raga on tuttav ja reaalne meie tavaliste aleviisade pro-
totüübina. A. Hõimre selles laiutavas ja plaanitavas
vanamehe osas oli kõigiti hea. Naerise kaaslased king-
seppmeister Pusi (J. Kaljola), meierei raamatupidaja
Trall (R. Opsola) ja talunik Kiiuslauk (J. Mürk) ku-
junesid kõik erisugusteks ja meelejäävateks tüüpideks.
Eriti sobis Kaljola kärsitu ja rabelev toon, mida ta
näit. Joosep Tootsi kujus sugugi ei oleks tohtinud tar-
vitada, kingseppmeister Pusi puhul suurepäraselt.

Õhtu naelaks kujunes M. Möldre majapidajanna
Mariana. See takutuustikukujuline, kräbe ja neitsilik

Kokkuvõttes võiks öelda, et nii lavastaja kui näit-
lejad olid sooritanud oma kohustused, väikeste erandi-
tega, hästi ja teinud ebatänuväärse tüki juures tänu-
väärse töö.

Jääb ainult küsida, mispärast tutvustab „Vane-
muine“ meile Ungari hõimurahva keskpäraseid drama-
tiseeringuid, kui ometi leiduks küllalt ja küllalt kirjan-
dus-kunstiliste väärustega näidendeid? „Anna Edese“
lavale toomine on igatahes Tartus viibivate haritud
ungarlaste keskel imestust ja pahameelt äratanud.

vanatüdruk oma närtsinud silmadega ja karakternu-
kulikkude jäsemetega jääb kindlasti üheks M. Möldre
paremaks kujuks.

S. Reek Liisina, see autoripoolne vilunud strateeg
ja kavalpea, käidistas kui harakas, hüppas üle aedade
ja pinkide ja tekitas intriigi oskuse ja ettenägelikkus-
tega. Mõttesid ainult, et — jumal hoia, kui see kord
veel täiskasvanuks saab! Igatahes vist tarmukamana
ei tahtnud autorgi teda endale ettekujutada.

P. Ruubel Eerikuna andis täiesti usutava kuju.
Tema kaksikmängud Liisiga olid päris korralikud koo-
liõpilaste nähvimised.

L. Faberit Heleenena tundus natuke liiga puine.
Kohati aga kujunes koosmäng Eerikuga väga nüansi-
rikkaks.

Leskproua Lubi osa täitis L. Tui küllalt rahul-
davalt. S. S.

Tellimisi igasugustele

**lille-
saadetistele**

(potililli, lillekorve,
löikelilli, pärgi ja lillekimpe)
sise- ja välismaale võetakse
vastu igal ajal ja täidetakse
laitmatult.

F-ma **Karl Vill**

Tartus.

Ärid: Rüütli 5, telefon 17-35,
Lossi 7, telef. 4-18.

Üliõpilased eelistavad

ostusid tehes ettevõtteid, kes kuulutavad

„Üliõpilaslehes“

Csikós, puszta, csárda...

Tänapäeva Ungarit tuntakse kõikjal csikós'i (varsakarjase) puszta ja tokaji-veini poolest. Kas see on täiesti loomulik? Meil on ka 300-aastane ülikool. Ja esimene trükitud raamatki ilmus Ungaris varem kui näit. Inglismaal. — Oleks mainida muudki iseloomustavat. Aga propagandagi vaikib sellest. Tekib küsimus, kuidas saime selle propaganda, selle omapärasuse. Kas välismaalased on meid selliselt iseloomustanud? Sellele pean vastama eitavalt. Kõik on arenenud Ungari hingest. Sest ungarlased armastasid puszta ja tokaji-veini ja tegid csikósi ideaaliks. Me võime ungari kirjanduses jälgida, kuidas arenes ja kuidas samastus csikósi mõte ungari mõttega.

XVIII sajandi lõpul algab kogu Euroopa kirjanduses romantism. See pööras erilist tähelepanu rahvale ja rahvuslikkusele. Kanti filosoofia suundub Fichte ratsionalism. Prantsuse revolutsioon võitleb rahva õiguste eest. Rahvas on ka teaduste keskpunktis. Mainiksin ainult Katarina Suure sõnaramatut, millesse ta tahtis koondata Vene valitsuse all elavate rahvaste sõnavara. Sel ajal hakkab arenema keeleteadus. Prantsusmaal ilmub üks esimesi murdekogusid. Juba 1765 ilmus Percy vanainglise rahvalaulude kogu. XIX. s. alguses Soomes sünnib Kalevala. Samal ajal hakatakse ka Ungaris korjama rahvalaule. — On üldine arvamine, et rahva lihtne elu on puhtam ja parem. Selleit seisukohalt tarvitseb ainult Rousseaud mainida. Ungari ilukirjanduses pöördub tähelepanu rahva poole. Esiteks hakatakse kirjeldama soome-ugri sugulust romaaniides (nagu n. Dugonics) ja niiviisi puudutatakse ka rahva elu. Kui XIX s. esimesel poolel kujuneb ungari teater ja näitekirjandus, saab tõsine edu osaks rahva näidendile. Esimestes näidendites esinevad külla-kohtunik, väike-kohtunik, kingsepp jne., aga siiski mängitakse harilikult aadlikele elust, näit. Károly Kisfaludy: Pettumused, Kosilased, Vandeseltslased (kõik komöödiad).

Aga äkki kuuleme teatri lavalt ungari rahvalaulu, (see oli 1838. aastal, Gaal'i „Peleskei küllanotar'is“). Ja nüüd muutub kõik omapärasemaks. Lavale ilmub õige rahva-elu. Kõikides näidendites peab ka raskusi olema. Seepärast on väga tavaline teema see lauludes esinev lugu, kuidas tubli noormees teiste viha ja kadeduse pärast peab lahkuma oma küllast ja oma armsamast. Kes on siis see kuju, kes selliselt elab rahva

mälestuses? Siin tuleb eraldada kaht eri-rühma. Mõlemad on ajalooliselt arenenud. Üks on kuju nn. betyár- (röövli) lauludest ja teine nn. kuruc'i — lauludest.

Türgi-sõdade ajal jäi türklaste valitsuse all olevate maade otseses naabruses elav rahvas vaeseks. Suurem osa mehi läks sõdureiks. Piiriäärsete elanike seisund oli raske. Neil polnud ei toitu ega riideid. Need, kelle tahtejõud oli nõrgem ja kes ei talunud seesugust elu, hakkasid võõra vara riisumisega endile paremat elu looma ja muutusid lõpuks päris röövliks. Varem või hiljem aga sattusid nad sandarmite kätte. Neid ootas hukkamine. Kohtuotsuse täidesaatmist jälgis arvukas rahvahulk. On massipsühholoogiline tõde, et rahva meeleolu on sageli kurjategija poolt. Sellele mõjus kaasa veel asjaolu, et toleagege kombe järgi röövel enne poomist värssides kõneles või laulis oma elust ja saatusest. Loomulikult ütles igauks, et ta sureb süütuks.

Pärast türklaste väljaajamist peaaegu kadusid need kujud ungari elust. Aga rahva mälestuses elasid nad edasi ja kasvasid sangariteks. Lubatagu siinkohal nimetada Eötvös'i romaani „Küla notar“ (Eötvös oli möödunud sajandi lõpul ungari haridusminister.)

Selle töökspidamise üldistamiseks aitas kaasa teiseina nimetatud rühma kuruc'ite laulude kuju. Kuruc'iteks nimetatakse neid vabadussõjast osavõtjaid, kes türgi ajast kuni XVIII s. alguseni austerlaste vastu võitlesid. Kui türklased külastasid Ungari, tahtsid austerlased väikest ülejäänud osa oma provintsiks teha. — Erdély'is elavad aadlikud (näit. Báthori) organiseerisid ungari kaitseks sõjaväe. XVIII s. alguses hävitasid austerlased nad aga võraste abiga. Kuruc'ite juht vürst Rákózi Teine põgenes välismaale ega tulnud enam kunagi koju tagasi. Ta sõdurid varjasid endid laialipillatult sakslaste eest. Sageli sattusid nad aga vaenlaste kätte ja siis ei olnud halastust. Samuti nagu eelnimetatud röövli, kõnelesid nad värssides enne hukkamist oma kurvast elust ja saatusest.

Kuruc'ite ja röövli kuju segunes rahvamälestuses ja sellest sündis üldine kuju: Seaduse ja võimude poolt tagakiusatud süütu rahva poeg.

Aga kas ainult see tähelepanu pööramine rahvale oli küllaldane, et need kujud lavale tulid? Seda ma ei saa kinnitada. Selleks on veel

teine ajalooline põhjus. Nimelt olid romantismi ärkamiseajal röövliromaanid väga populaarsed. Seesugustest välismaa teostest lubatagu nimetada: Vulpius'e „Rinaldo Rinaldiini“, Kleitst'i „Michael Kolhaas“, Schilleri Karl Moor „Röövlitest“, Hugo' „Hernani“, Scott'i, Byron'i, Manzoni ja teiste tööd.

Ka ungari kirjanikud kirjutasid röövlikest, kes elasid osalt veel XIX sajandil. Niisugustest olgu nimetatud: Bandi Angyal, Marci Zöld, Jóska Sobri, Sándor Rózsa, Imre Bogár.

Esiteks olid siis need näidendid lihtsalt röövlihood. (Näit. Wandza Zöld: Marci (1817) a. Petöfi: Zöld Marci (1845), Feleki: Angyal Bandi (1895)). Need on seepärast tähtsad, et neid kujusid ka välismaal tunti. Mainitagu ainult üks näide: 1838. a. ilmus Leipzigis romaan Georg Sobri sulest, „Der Räuberhauptmann in Ungarn“, Pariisis on ette kantud näidend pealkirjaga: Schubry, le brigand hongrois.

Kuna rahva alamkiht armastas neid röövleid, sest nad röövisid enamasti rikkamaid inimesi ja aitasid vaeseid. Siis sündis röövleist palju laule ja saagaseid. Nii muutis rahva fantaasia röövli sangariks. Ja nüüd kujutasid meie kirjanikud teatripala lõpul kangelase süütust just publiku pärast. Näiteina olgu mainitud Szigeti: „Viola“, Szigligeti „Pögenenud sõdur“, „Csikós“, jne. Siia kuulub ka Eötvös'i „Külanotar“ ja Petöfi „Sangar János“.

Nii moodustub vanadest aegadest säilinud uus romantiline tüüp — kuruc'itest ja röövlikest. Ja edasi leiame juba lemmikku muutunud csikós'i romantilistes lugedes esinemas. Näiteks Abonyi: „Betyár'i rätik“, Csepregi „Kollane varss“, Eercik „Talupreili“, jne. Kõige õnnestunum ja kõige iseloomustavam näidend on Tóth'i „Külapaha“, milles nagu Beöthy suurim ungari kirjandusajaloolane ütleb, meie Alföldi rahvalauid ja rahvalaulud sattusid lavale.

Aga miks valiti csikós peategelaseks? Seepärast, et need röövliid alupäraselt olid csikósid. Neude arvamise järgi see oli vabale inimesele sobiv elukutse. Kui neil hobusekarjast varastati üks hobune, siis ei antud asja sandarmite lahendada, vaid csikós ise läks oma hobusele järele ja varastas selle tagasi. See oli kõige lühem tee, sest sandarmid oleksid asja liiga kaua jälginud. Mõnikord võttis csikós sellisel matkal veel varga hobuse peale kaubagi enesele. Kui siis leidis selline tüüp, kellele meeldis see elu ja kes oma

kasuks tegeles selliselt, siis ta sat-
tus varste kohtuniku kätte või sea-
duse eest põgenedes muutus rööv-
liks. Seesugune oli näit. mõõdunud
sajandil Sándor Rózsa. Hiljem ei ol-
nud muidugi röövlil enam teed ta-
gasi seltskonda.

XIX. sajandi algul tundis välis-
maa ungari röövliromaane ja see
meeldis üldsusele. Hiljem näidatakse
välismaalastele neid rahvanäidendeid
kui kõige omasemaid ja ungarlastele
iseloolestavaid. Kuna aga tõeliselt
omapärane rahvalaulgi sellega la-
vale tuleb, jääb see ungaripäraseks
ega assimileeru ega muutu rahvus-
vaheliseks. Sellele lisaneb veel as-
jaolu, et Ungari hobusekasvatuse oli
tuntud. Maailmasõja ajal see sai
veelgi tuttavamaks ja näiteks ratsa-
sõdurite üleeuroopaline nimetus „hu-
saar“ ongi Ungarist pärit.

Puszta' mõiste levines välismaal
csikósiga samaaegselt. Kui veel
kaugemale vaatleme, leiðub see kir-
jandusajaloos juba röövli-romaanid-
deski. Aga see puszta on täis soid
ja metsi, siia põgeneb röövel oma
tagaajajate eest. Pärast soode kui-
vatamist muutub puszta eeskujuli-

kuks karjamaaks. Nii siis on varsa-
karjanegi puszta poeg.

Aga puszta ideaalsele kõrgusele
tõstmine on Petöfi teene. Tema on
esimene luuletaja, kes võimsalt kuu-
lub puszta ilu. Tema on see, kellel
puszta pilt tuletab meelde avarust.
Tema on puszta poeg ja on vaimus-
tatud sellest puszta'st. Nii siis on
arusaadav, et Petöfi, kes on ungar-
lase igavene ideaal, armastus puszta
vastu saab kogu rahvuse omaks.

Puszta lõbutsemiskoht on „csár-
da“ (nõmme-kõrts). See on teeäärne
majakene, kuhu astuvad sisse rän-
dajad. Seegi esineb juba rahvalau-
ludes. Röövljuttudeski, sest neid
vähemkülastatud, mahajäänud kohti
otsisid röövlid. Siin nad puhkasid,
lõbutseid ja puutusid kokku maa-
ilmaga. Petöfi ühes pusztaga laulis
ka sellest. Talle meeldis see, sest
puszta pilt on ainult sellega täiuslik.
Petöfi joonistab tõetruu pildi, kui ta
meid viib kõrtsi ja tutvustab lõbutse-
vate poistega. See pilt sisaldab juba
kogu uueaegse ungari propagan-
da. Selles on mustlane, vein, csárda
puszta ääres ja lõbutsev ungarlane.
See tuleb näitelavale, hiljem filmi.

Aga siis elas juba ungarlaste süda-
mes teadlikkus, et see on meie kõige
iseloolestavam omadus.

Et selliselt oleme tuntud, selleks
on veelgi üks põhjus. Juba 100 aast-
tat tagasi tahtsid austerlased Ungar-
rit teiste rahvaste silmis kahtlaseks
teha. Seepärast ilmusid ajalehis arti-
klid Ungari röövliite elust. Loomu-
likult arvati siis välismaal, et siin
elavad röövlid, või vähemalt seda,
et Ungarisse on hädaohtlik sõita.
Neid vale kujutlusi aitasid süvendada
ka teatris nähtud kujud.

Maailmasõda muutis väga palju.
Võõrad tulid Ungarisse ja nägid, et
see kujutlus oli vale, et puszta ja
csikós ei ole hädaohtlikud, vaid vaik-
sed ja rahulikud. Maitsti ka tokaji
magusat veini. . .

Lõpuks laskis Ungari ise trük-
kida prospektides puszta ja csikósi
pilte, kui kutsuti välismaade noor-
sugu suveülikoolidesse.

Kõiges eelolevas tahtsin ainult
seda näidata, et csikós puszta's oli
Ungari rahva lemmikkuju. Ungari
kirjanduse kaudu õppis seda tundma
välismaade publik, kui Ungarit ise-
loomustavat. Ja jäigi niimoodi.

Nii on saanud meist' puszta' po-
jad.

Ödön Lavotha.

Ungari rahvuspüha aktus Ülikooli aulas

Akadeemilise Hõimuklubi ja Un-
gari Teadusliku Instituudi poolt kor-
raldati 15. märtsil kell 6 p. l. ülikooli
aulas Ungari rahvuspüha puhul pi-
dulik aktus.

Piduliku aktuse avas Ungari üli-
kooli audoktor prof. J. Köpp, kuna

kõnega esines ungari keele lektor dr.
J. Fazekas. Ettekannetega ungari
muusikast esinesid pr. G. Milk-Bar-
rot ja Leonid Milk, kuna Petöfi luu-
letusi esitas pr. Aino Suits. Aktuse
lõppsõnad ütles AHK esimees Ed.
Looga. Aktus lõpes hümniga.

«Ü. S. Raimla» koguteos «Omariikluse süvendamisel»

Oma viieteistkümnendat tege-
vusaastat tähistas „Ü. S. Raimla“
koguteosega, mis puudutab tervet
rida meie poliitilise ja sotsiaalse
elu aktuaalsemaid päevaküsimusi.
„Meie mitmepalgelise tegevuse ja
püüdluste ning neid kajastavate arti-
klite ühiseks tagapõhjaks on tugev
realistlik joon, tunnetuslik element,
kõikjal aktiivne, loov, avardav ja
pingutav käte külgepanek.“ Vasta-
valt sellisele mentaliteedile on kogu-
teoses miinimumini viidud üldteore-
tiseeriv resonering, mis akadeemi-
listes albumites sageli omab nii suurt

osatähtsust. Puudub täiesti ka oma
organisatsiooni ajalugu ja siseelu
sõeluvad memuaarlikud kirjutised.
Kõige selle tõttu on võimalus ava-
nenud lõviosa koguteosest pühen-
dada asjalikele eri uurimustele
ja ülevaateile üksikute spetsiaal-
alade probleemistikust. Seetõttu
laienebki koguteose vastukõlapind
kõigi nendeni, kes huvi tunnevad
meie poliitika, majanduse, sotsiaal-
ja kultuurelu nähtuste vastu, kuulugu
nad siis akadeemilise haritlaskonna
hulka või mitte.

Koguteose üldisema iseloomuga

artiklite hulka kuulub H. Räägo
„Meie poliitilise juhtkonna probleem-
süst“, E. L a a m a n i „Meie haritlas-
konna väljavaateist“, A. E l a n g o
„Ääremärkusi haritlaskonna ja rah-
va vahekorra“ ja J. V i l m s i „Üle-
minekuajal“. Neile järgnevad enam
spetsiaalsema ilmega artiklid „Raim-
la“ perre koondunud eriteadlaste su-
lest. Dr. J. A u l i l t on põhjalikum
ülevaade „Eesti antropoloogilise uu-
rimise senisest viljelemisest ja tule-
vikuülesandest“, Dr. V. Ü p r u s kä-
sitab „Perekondade uurimise täht-
sust sotsiaalbioloogiliste küsimuste
selgitamisel“, dr. K. R u m m a an-
nab ülevaate „Imikute surevusest ja
rahvaarvu juurdekasvust Eestis“.

Rida aktuaalse laadiga artikleid
ja uurimusi on pühendatud meie
põllumajanduse probleemistiku-
le. Nende hulka kuuluvad: J.
N õ u „Põllumehe kutsehariduse läh-
tekohti“, E. V i n t „Maanoorsoo or-
ganiseerimise arendamine“, E. A n t
„Tänapäeva asundamisprobleem“,
A. K i v i m ä e „Karjamajanduse olu-
kord ja selle valdkondlik areng Ees-
tis“. Eesti väliskaubanduse
arengust kirjutab N. M e t s v a h i
ning eesti põlevkivi keemi-
lise uurimise sihtjooni ja seni-
soid tulemusi esitab rektor P. K o g e r m a n.

Üliõpilaskonna käsipallivõistlused

Uuteks meistriteks: naiste A-kl. võrkpallis „Korp. Filiae Patriae“ ja B-kl. korvpallis - „E. Ü. S.“

Tänavused üliõpilaskonna käsipalli esivõistlused on suuremas ulatuses jõudnud juba lõpule. Enamuses on jäänud järele üksikutes klassides ainult finaalmänge ja ühes klassis tuli meistri selgitamiseks teha veel järelturniir kolme kandidaadi suhtes. Möödunud esivõistluste hooaeg tõi senisesse olukorda suuri muudatusi, kuna pea kõigis klassides tulid tänavu uued meistrid, kui välja jätta A kl. võrkpalli finaalmäng „EÜS-i“ ja „ÜS Raimla“ vahel, kus „ÜS Raimla“ võidu korral võib ta tänavu tulla teistkordselt meistriks.

Naiste A klassi võrkpallis tuli ülekaalukalt uueks meistriks „Korp. Filiae Patriae“ koosseisus: Grönberg, E. Glück, Laanekõrb, Schönberg, Friidemann ja Vahtra. Teiseks tuli üliõpilaskonvent „Eesti Naisüliõpilaste Selts“ ja kolmandaks jäi senine meister „Korp. Indla“.

Naiste B klassi võrkpallis pärast kõigi mängude läbimängimist selgus, et ühepalju punkte on saanud „Korp. Filiae Patriae“, „Korp. Indla“ ja „E. N. Ü. S.“. Omavahelises järelturniiris meistri selgitamiseks „Korp. Indla“ võitis „Korp. Filiae Patriae“ 2:0 ja „Korp. Filiae Patriae“ võitis omakorda „E. N. Ü. S-i“ 2:1. „Korp. Indla“ võidu korral „E. N. Ü. S-i“ üle tuleb ta meistriks, vastasel korral tuleb aga uus järelturniir.

Meeste A klassi korvpallis tuli uueks üliõpilaskonna meistriks „Korp. Frat. Estica“ koosseisus: Arbi, Viiding, Mällo, Sarap, Arens, Juurup, saavutades 4 punkti, teiseks jäi „Korp. Frat. Livienis“ — 3 punkti, kolmas „Korp. Frat. Aeterna“ — 2 punkti, neljas „ÜS Liivika“ — 1 punkt ja A klassist langeb välja viimaseks jäänud „EÜS Põhjala“. Kuuldavasti on aga teiseks jäänud protesti avaldanud esimese vastu ja viimasele võimaldatakse veel üks mäng „Korp. Frat. Aeternaga“. Seega on selles klassis veel selgusetu olukord, mis protesti maksvaks jäämisel toob meistriks „Korp. Frat. Livienis“.

A klassi võrkpallis on esikoha küsimus lahtine, kuna finaalmäng „ÜS Raimla“ ja „EÜS-i“ vahel on veel mängimata, kolmandale kohale jäi „Korp. Frat. Estica“, neljandaks „ÜS Liivika“ ja A klassist langes välja „Korp. Sakala“.

B klassi korvpallis tuli meistriks „Eesti Üliõpilaste Selts“, teiseks jäi „Korp. Rotalia“ ja kolmandale kohale tuli „Korp. Vironia“. B. klassi võrkpallis on meister veel selgumata. Finaali on jõudnud „Korp. Frat. Estica“ ja „EÜS Põhjala“, kolmandaks jäi „Korp. Frat. Livienis“ ja neljandale kohale tuli „Korp. Rotalia“.

Üliõpilaskonna poksimeistrid

Kolmapäeval, 6. aprillil, korraldas Akadeemiline Spordiklubi ülikooli võimlas üliõpilaskonna esivõistlused poksis. Võistlustele oli tulnud ülesandmisi õige rohkearvuliselt, kuid nurgelisse ringi sõandasid tulla siiski vähesed. Võib aga juurde lisada, et Akadeemilise Spordiklubi äsja asutatud poksi osakond on küllalt suutnud üliõpilaste keskel pinda luua poksispordi arendamiseks üliõpilaskonnas ja sellest võib aina tulevikus loota elavamast vastukaja.

Seekordsetel võistlustel saadi pidada matshe ainult

sulg-, kerge-, kergekesk-, kesk- ja poolraskekaalus, kuna teistes kaaludes polnud võistlejaid. Ringi kohtunikuna tegutses „Kalevi“ poksiosakonna juht E. Mike. Üliõpilaskonna meistriteks tulid sulgkaalus: kergejõustiklane, teivashüppaja Viirmaa, kergekaalus kergejõustiklane E. Hansi, keskaalus — Piilberg ja poolraskekaalus — Kress ning kergekeskaalus tuntud teivashüppaja A. Kiipsaar. Lõpuks olgu veel juurde lisatud, et üliõpilaskonna poksi meistrivõistlustest võtsid osa ainult Tartu ülikooli üliõpilased.

Tallinna Üliõpilaskonna käsipalli mängude senised tulemused

Korvpallis:

„ÜS. Liivika“ võitis „Korp. Frat. Livienis“ 50:12
„Korp. Sakala“ võitis „EÜS. Põhjalat“ 46:27
„Korp. Tehnola“ võitis „ÜS. Raimlat“ 35:10
„Korp. Leola“ võitis „Korp. Väinlat“ 56:27
„Korp. Vironia“ võitis „Korp. Leolat“ 28:21
„ÜS. Liivika“ sai loobumisvõidu „Korp. Ugalalt“.

Võrkpallis:

„Korp. Vironia“ sai loob.-võidu „Korp. Fr. Livieniselt“
„Korp. Väinla“ võitis „Korp. Vironiat“ 2:0
„Korp. Leola“ võitis „EÜS. Põhjalat“ 2:0
„Korp. Ujala“ võitis „ÜS. Raimlat“ 2:1
„Korp. Sakala“ võitis „Korp. Tehnola“ 2:0
„Korp. Sakala“ võitis „ÜS. Liivika“ 2:0

Käsipallimängud jätkuvad.

Ülevaade

Tartu Üliõpilaskonna Esinduse tööst

Tartu Üliõpilaskonna 1. Esindus astus teiseks koosolekuks kokku nädal pärast 1. koosolekut, 14. veebr. s. a. Päevakorras oli seekord ainult 2 punkti: 1) Protokoll kiinnitamine, ja 2) Läbirääkimisi.

Koos on 51 Esinduse liikmest 43.

Protokoll kiinnitamisele järgnenud läbirääkimisel tõstab ksv. H. Suursööt (korp. „Rotalia“) üles protokollide kiinnitamise korra küsimuse. Kodukorra järgi peab Esindus ühe nädala jooksul protokoll kiinnitama, et võimalduks nende laialisaatmine organisatsioonesse. See tekitab aga raskusi selles mõttes, et Esinduse koosolekuid tuleks siis hakata kutsuma kokku ainult protokollide kiinnitamiseks. Soovib võtta kaalumisele, kas asjaajaja töö kergendamiseks ning asja lihtsustamiseks üldse, ei tuleks laiali saata edaspidi vaid Esinduse otsusi ja ka protokollida üksnes otsusi.

Sellele vaidleb vastu ksv. Looring („EÜS Ühendus“), väites, et protokollis kiirajaloolises ürikus ei tohi puududa otsusile eelnenud läbirääkimised.

Sellega lõppeski 2. koosolek. Esinduse 3. koosolek oli kokku kutsutud 3. märtsil s. a.

Seekord on päevakorras 4 punkti: 1) Protokoll kiinnitamine, 2) Juhatuse otsuste kiinnitamine, 3) Küsimusi seoses Üliõpilaskonna põhikirja väljatöötamisega ja 4) läbirääkimisi. Koos 48 Esinduse liiget.

Juhatab ksv. Jürgenson, protokollib 2. abisekretär ksv. V. Raidal.

Enne päevakorra juurde asumist koosoleku juhataja annab sõna Üliõpilaskonna kuraatorile prof. H. Jaakson'ile, kes Esindust tervitab ja avaldab lootust, et suudetakse koos töötada ja üksteist mõista, ning Vanematekogu ja Esinduse vahele tekib usaldusvahekord.

Koosoleku juhataja ksv. E. Jürgenson vastab sellele omalt poolt lootusega, et kuraatori head soovid täituvad.

Siis asutakse päevakorra juurde. Parandusita kiinnitatakse eelmise koosoleku protokoll ja juhatus otsused. Viimaste seas on märkimisväärsemaid üliõpilaskonnasõnade järjestus ametlikul pidulikult rongikäigul ja paraadil Vabariigi 20. aastapäeva puhul, missugune järjestus on jäänud seni püsima ja püsib ka eeloleval 1. mai tõrvikrongikäigul. Selle järgi on organisatsioonide järjestus järgmine: 1. „Eesti Üliõpilaste Selts“, 2. „EÜS. Ühendus“, 3. „ÜS. Liivika“, 4. „EÜS. Põhjala“, 5. „Eesti Naisüliõpilaste Selts“, 6. „EÜS. Ilmatar“, 7. „EÜS. Veljesto“, 8. „ÜS. Raimla“, 9. „ÜS. Concordia“, 10. „Korp. Vironia“, 11. „Korp. Frat. Estica“, 12. „Korp. Sakala“, 13. „Korp. Ugala“, 14. „Korp. Rotalia“, 15. „Korp. Frat. Liviensis“, 16. „Korp. Revelia“, 17. „Korp. Frat. Tartuensis“, 18. „Korp. Filiae Patriae“, 19. Organiseerumad, 20. „Korp. Indla“, 21. „Korp. Amicitia“, 22. Eesti Üliõpilaste Ühingud: „EÜÜ. Ümera“ ja „Eesti Naisüliõpilaste Ühing“, 23. „Korp. Estonia“, 24. „Korp. Livonia“, 25. „Korp. Neobaltia“, 26. „Korp. Frat. Academica“, 27. „Korp. Baltonia“, 28. „Balti Saksa Naisüliõpilaste Ühing“, 29. „Vene Üliõpilaste Selts“, 30. „Korp. Frat. Slavia“, 31. „Korp. Frat. Aeterna“, 32. „Korp. Limuvia“, 33. „Ü. ü. Hasmona“.

Kiinnitatakse ka juhatus otsus „Üliõpilastele“ väljaandjaks tunnistada Tartu Üliõpilaskonna Esindus.

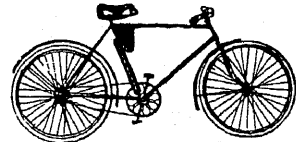
Siirdutakse koosoleku raskema päevakorrapunkti „Küsimusi seoses üliõpilaskonna põhikirja väljatöötamisega“ juurde. Selle punkti juures võtab esimesena sõna kuraator H. Jaakson, kes soovib üliõpilaskonna põhikirja väljatöötamist mitte siduda ülikoolide seaduse muutmiselega. Kui üliõpilaskond põhikirja välja ei tööta, siis teeb seda keegi teine.

Puhkevad mitu tundi kestvad vaidlused, kas esitada seadusandjale ettepanek ülikoolide seaduse muutmiseks või mitte. Kell 22.10 kuulutatakse koosolekule vaheaeg, mis kestab kella 23-ni. Selle järele jätkuvad sõnavõttud endies ägedusega, kuni lõppeks ksv. Luik'i („Korp. Ugala“) ettepanekul ja 23 esinduse liikme toetusel antakse vanematekogule arvamuse avaldamiseks ettepanekud ülikoolide seaduse muutmiseks nii, et kuraator ja tema abi valitaks ülikooli määraliste õppejõudude hulgast ülikooli valimiskogu poolt, et üliõpilaskonnasõnades nimetus üliõpilaskonnasõnaks oleks, kas hoopis jäetud ära või asendatud eestipärasega, et vanematekogu oleks ainuüksinda nõuandvaks organiks, ja et üliõpilaskonna enesekorraldus-

Suurim valik, parim kvaliteet

MOOTORRATTAD:

B. M. W., Rudge, Triumph, Wanderer.

JALGRATTAD:

Wanderer, Brennabor, A/s. Are tehased, Bantham, Prior, Skandia ja teisi.

KIRJUTUS- JA BÜROOMASINAD:

Continental ja Original-Odhner.

*Igasugu elektrimootorid ja tehnilised kaubad.
Järeelmaks.*

T/Ü „ARE“ TARTU, SUURTURG 10
Telefon. 18-80 ja 4-91

likust tegevusest oleks võimaldatud organiseeruniga üheväärselt osavõtt ka organiseerumata üliõpilasil.

Seega on küsimusest seekord saadud üle, ja pärast ksv. Minneste („EÜÜ. Eüü“) soovi, et üliõpilaskond peaks ülikoolilt saama vähemalt 5% õppemaksudest senise 3,5% asemel, lõpetatakse koosolek.

Küsimus tuleb aga uuesti teravalt Esinduse järgmise koosoleku päevakorda 29. märtsil. Sel koosolekul tehakse teatavaks vanematekogu seisukoht, et tema peab ülikoolide seaduse muutmissettepanekuid enneaegeiseks ega soovita seepärast nende esitamist seadusandjale.

Pikkade kõneluste järele otsustatakse küsimus teistkordselt saata vanemate kogusse, seekord selguse saamiseks, kuidas on vanematekogu mõistnud sõna „enneaegne“, kas sisuliselt, või ainult ajalises mõttes. Vastava ettepaneku tegi ksv. O. Pukk („EÜS Põhjala“) ja seda toetasid 20 esinduse liiget.

Kui pärast selle otsuse tegemist veel samas küsimuses tahetakse läbirääkimisi jätkata, ilmneb, et pole koos kvorumini ja koosolek lõpetatakse.

15. Esinduse liikme nõudel tahetakse 2. aprilliks kutsuda kokku uuesti Esindus sama küsimuse lõplikuks otsustamiseks. Juhatus otsustabki Esinduse koosoleku 2. aprillil kokku kutsuda, aga jättes välja selle päevakorrast ülikoolide seaduse küsimuse otsustamise, asudes vaatekohale, et küsimust pole õige otsustama hakata enne, kui vanematekogult pole saabunud vastust. Selle järelkajana kerkib Esinduse koosolekul 2. aprillil ksv. J. Laikoja („Korp. Frat. Estica“) poolt umbusalduse avaldamise ettepanek juhatuseli-

gete ksv. ksv. H. Mark'i ja A. Raska vastu, kes kõige rohkem olid seisnud küsimuse 2. apr. koosoleku päevakorda võtmise vastu.

Kogu 2. aprilli Esinduse koosolek pühendubki ainult vaidlusele, mis kohati arenevad väga teravaiks, umbusalduse küsimuse ümber, kuni lõppeks enne selle küsimuse otsustamist peetakse ksv. Luik'i („Korp. Ugala“) ettepanekul vajaliseks pöörduda selle küsimuse ühes osas arvamuse saamiseks juristide komisjoni poole, kuhu paluda professorid: H. Kadari, J. Ulots ja A. T. Kliiman.

Siis lõpetatakse koosolek, jättes arutamata kõik teised päevakorrast seisvad küsimused, aja hilisuse tõttu.

Ülikoolide seaduse muutmise küsimuse arutamise kõrval on Esindus suutnud otsustada mõningaid olulisi asju. Nii jõudis Esindus oma 29. märtsi koosolekul võtta vastu üliõpilaskonna tegevuskava 1938./39. a. kohta ja üliõpilaskonna eelarve. Viimane on viidud tasakaalu 65.448 kr. 17 s. Seal hulgas lisaelarve nr. 1, millega tahetakse ülikoolilt toetust 5898 kr. 17 s. ja lisaelarve nr. 2, millega toetust loodetakse 5450 kr., eelarvelist toetust palutakse ülikooli valitsuselt 14.000 kr. ulatuses. Esmakordselt on eelarvesse võetud ka erieelarved „Üliõpilastelehele“ ja üliõpilaskoogile, esimesele tasakaalus 5300 kr. ja teisele 34.000 kr.

29. märtsi koosolekul Esindus otsustas ka ühel häälel anda üliõpilasuuringuile Eüü, Ümera ja Eesti Naisüliõpilaste Ühing, pikaajalist protsendita toetuslaenu 1000 kr. suuruses tingimusil, millised määrab juhatus.

Üliõpilaskonna juhatuse erakorralisest koosolekust 11. aprillil s. a.

Tartu Üliõpilaskonna juhatuse koosolek oli 11. aprilliks s. a. kutsutud kokku erakorraliselt. Kokku kutsumise põhjustab Tartu Ülikooli rektori kiri 10. aprillist üliõpilaskonna juhatusele, milles ta teatab, et haridusminister on määranud tähtpäevaks, millal uus üliõpilaskonna põhikirja peab olema esitatud Esinduse poolt vastuvõetult haridusministrile, 14. aprilli.

Juhatus kaalus olukorda ja leidis, et kuigi põhikirja eelnõu on üldjoonis valmis ja võiks asuda selle vastuvõtmisele Esinduses, on sellega siiski raskusi valmis jõuda ministri poolt määratud tähtajaks. Eelnõus on veel rida lahtiseid küsimusi ja peale selle mitmeid punkte, mille kohta Esindusele esitatakse parallelettepanekud. Nii ühed kui teised võivad põhjustada Esinduses sõnavõtte. Esinduse koosoleku kokkukutsumiseks on aga takistusi oma korda, kuna suur osa üliõpilasi on sõitnud juba pühade vaheajale ja seepärast on raske saada kätte kvorumit.

Arvestades aga eeltoodud tähtajaga ja sooviga, et üliõpilaskond ise saaks endale anda põhikirja, otsustas juhatus kutsuda kokku põhikirja vastu võtmiseks Esinduse koosoleku kolmapäeval, 13. aprillil 2 kordselt: kell 15 esimeseks lugemiseks ja kell 18 teiseks ja viimaseks lugemiseks.

Ühtlasi otsustas juhatus saata haridusministrile palve pikendada põhikirja vastuvõtmiseks määratud tähtpäeva. Palve saata ministrile ülikooli rektori kaudu, paludes viimaselt omapoolset toetust sellele.

Kui rektor leiab vajaliseks, siis saata vastavate seletuste andmiseks ministri juurde ka üliõpilaskonna delegatsioon.

Palvet koostama ja rektorile ära andma volitati juhatuse liikmeid ksv. ksv. E. Jürgenson'i ja A. Raska't.

Samal koosolekul tegi esimees teatavaks vanematekogult saabunud otsuse temale Esinduse poolt teistkordselt läkitatud küsimuses ülikoolide seaduse muutmise algatamises. Vanematekogu seisukoht, mis tehtud 7 nädalega 6 vastu, on järgmine:

„Vanemate kogu läbi arutades 20. üliõpilaskonna Esinduse liikme nõudel esitatud seletuspärimise, asub seisukohale, et vanematekogu on seaduse muutmise kohta oma eitava seisukoha avaldanud ja ei pea seepärast selles küsimuses edaspidiseid tõlgendamisi vajalikuks, kuna tõlgendamised otsust sisuliselt ei muuda.

Sellejuures vanematekogu jätab lahtiseks vormilise küsimuse otsustamise, kas 20. Esinduse liikmel oli õigus Esinduse päevakorra p. 5 all nõuda ülikoolide seaduse § 98. lõplause rakendamist.“

Veel juhatus sel koosolekul võttis vastu ja määras kindlaks üliõpilasuuringuile antava pikaajalise protsendita laenu tingimused, ning otsustas jätta pidamata sel aastal majanduslikel kaalutlusil 1. mai balli. Need ballid on üliõpilaskonnas kujunenud küll traditsiooniks, aga nad on viimaseil aastail toonud üliõpilaskonnale ainult puudujäke.

TEHNIKAÜLIKOOI

TALLINNA ÜLIÖPILASED ASU-TASID LASKURKLUBI.

Rühm tehnikauilikooli laskehuvi- lisi üliõpilasi on asutan. laskurklubi, mis edaspidi tegutseb üliõpilaskonna alaosakonnana. Klubi eesmärgiks on luua võimalusi paremate laskurite arendamiseks ja väljakoolitamiseks üliõpilaskonnas. Klubi liikmeiks võivad astuda kõik Tehnikauilikooli üliõpilased, kes kuuluvad kaitseliitu. Klubi registreerub Eesti Laskurliitu.

TEHNIKAÜLIKOOI ÕPPEJOUDE SÖIDAB VALISMAALE.

Anorgaanilise keemia prof. E. Jaakson sõidab teaduslikul otstarbel kolmeks nädalaks välismaale, peatuses oma reisil Poolas, Saksamaal, Ungaris ja Tšehhoslovakkias, et tutvuda huvialuste küsimustega.

Samuti sõidab Saksamaale prof. Jaaksoni assistent O. Kirret, kes jääb Dresdeni kolmeks kuuks.

TALLINNA ÜLIÖPILASKONNALE UUS MÖÖBEL.

Tall. Üliõpilaskond muretseb endale uue korraliku mööbli juhatusruumi ja söögisaali. Mööbel läheb maksma umbes 1.000 krooni. Algpärase mööbli kavandid valmistab arh. R. Koolmar.

TALLINNA ÜLIÖPILASKONNA TOIMKONNAD.

Esinduse poolt on kinnitatud järgmised toimkondade liikmed:

Välis toimikond: H. Muru (juhataja), H. Laube, A. Veske.

Majandus toimikond: V. Lõhmus (juhataja), K. Pistrick, J. Thompson.

Sportitoimikond: R. Härm (juhataja), E. Kulmar, A. Sauer.

Kultuur toimikond: M. Aldre (juhataja), H. Luik.

TALL. ÜLIÖPILASKONNA SEISUKOHT ÜLIÖPILASTE SÕJALISTE ÕPPUSTE KOHTA.

Tallinna Üliõpilaskonna Esinduse koosolekul tutvuti Tehnikauilikoolis sõjalise õppuse korraldamise seaduse

eelnõuga, mis Tehnikauilikooli poolt saadeti tutvumiseks Üliõpilaskonna juhatusesele.

Üliõpilaskonna Esindus oma koosolekul otsustas üldiselt pooldada sõjalise õppuse võtmist Tehnikauilikooli õppekavasse. Ühtlasi Esindus kaalus üksikuid raskusi, mida toob kaasa uus aine. Sõjalise õppuse lisandumisel võib stuudiumi vältus pikeneda kuni ühe aasta võrra. Ka teeb raskusi õppuste svine osa, kuna üliõpilased pole õppetöö vaheajal vabad, vaid täidavad sunduslikke praktilise- rimisnõudeid tööstustes või teenivad ülalpidamist, milleks tehnika ala üliõpilasil suvel on eriti soodsad võimalused. Sellest tingitult peeti soovitava- vaks, et suvised õppused koondataks ühele suvele. Ka oleks vajaline, et välditakse üliõpilaste majanduslikud kulutused ühenduses väliste õppus- tega varustuse ja muu peale. Ka tuleks teha sõjaline õppus vähemalt üld- ja eripäevade osas sunduslikuks neile, kes lõpetavad välismaised üli- koolid, kuna nemad muudu oleksid soodustatumas olukorras kodumais- test lõpetajatest.

Need ja mõned teised seisukohad üliõpilaskonna juhatus esitab Tehni- kauilikooli Valitsusele, et see astuks samme nendega arvestamiseks sea- duse lõplikul väljatöötamisel vasta- vates asutustes.

AKADEEMILISI TEATEID

Ülikooli lõpetasid:

Õigusteadusk.: Georgi Joost, Oskar Mander, Viktor Uhlerberg, Rein Valdmaa, Jaan Rismandel, Menasse Schein, Jaan Tiivel (c. l.), Linda Veski (c. l.).

Filosoofiateaduskonnas: Heinrich Hiedell (c. l.), Bernhard Kangro (c. l.), Stanislava Kelpsch (c. l.), Elfriede Laas, Meta Luugus, Herta Metslang, Marie Tork, Ruudu Aimla, Hedvig Gross (c. l.), Alice Meo, Loreida Tõnisson.

Põllumajandus-teaduskonna met- saosakonna: Edurad Okas, Harjo Sandur, Endel Toome (c. l.).

Põllumajandus-teaduskonna: Vik- tor Bogoslavsky, Eduard Leito, Arnold Puns, Karl Põder- son, Nikolai Ruubel, Hugo Tani- oja.

Majandusteaduskonna: Olgrid Aule, Christoph Väärssi.

Mat.-loodusteaduskonna: Heinrich Künnapu (c. l.), Siegfried Lorenzonn.

Arstiteaduskonna Farmaatsia osa- konna: Hulda Schipai.

Mag. sc. math.

diplomi omandas Harald Keres (magistritöö: „Kattumismuutlikkude dünaamika“).

Mag. jur.

diplomi omandas Paul Vihalem (magistritöö: „Õigusnormide ja nor- matiivtoimingute kaadamine“).

Aj. abijõuks

rahvusvahelise õiguse õppetooli juur- de kinnitati R. Ränk; Met.-obs-i abiassistendiks kinnitati edasi L. Prants; vaatlejaks K. Parts; aj. abijõuks õppesepikoja juurde R. Säre; Usuteadusliku seminarini abi- assistendiks T. Rohvee.

Diploomitud edasiõppijaks
haldusõiguse ja -protsessi alal kinnitati Johannes Mägi; edasi kinnitati T. Reinhold — tsiviilõiguse alal ja H. Soone — kriminaalõiguse alal.

Ülikooli esindajaks

Kultuurkapitali nõukokku valiti pror. Edg. Kant.

Mag. phil.

diplomi omandas Lidia Haastuulse (magistritöö: „Eksperimentaalne uurimus eelkooliealiste laste musikaalsusest“).

Diploomitud edasiõppijateks

kinnitati edasi A. Soom ajaloo alal ja V. Rand mets finantsõiguse alal.

Mag. phil.

astme omandas Bernhard Kangro (magistritöö: „Eesti soneti ajalugu“).

Ametist vabastati

omal soovil Lastekliiniku noor. ass. A. Allik; tema asemele kinnitati noor. assistendiks arst Edg. Velika.

Teenistusaega pikendati:

Naistekliiniku van. ass. dr. med. R. Kleitsman'il, Närvikliiniku noor. ass. drnd. med. G. Martinsonoff'il, Taimekasvatuse-kab. noor. ass. mag. agr. H. Sutter'il, Metsakorralduse-kab. noor. ass. k. t. A. Hansen'il.

Kõlmi ülikool

on saatnud kutse osa võtta tema 550-a. juubelist 24.—26. juunini s. a.

Diploomitud edasiõppijaks

riigiõiguse alal kinnitati Edgar Talvik.

Ametiaega pikendati

Närvikliiniku noor. ass. F. Raudekepi ja I Haavakliiniku noor. ass. k. t. E. Soekõrvi ametiaega pikendati.

P. PÖLLU STIPENDIUM A. KULLILE.

Tartu linna Peeter Põllu nimelise toetusraha komisjon otsustas linna 1937./38. a. eelarves ettenähtud stipendiumi 300 krooni suuruses välja anda August Kullile tema töö eest „Ortograafia probleem algkoolis“. Selle otsuse on kinnitanud Tartu linnavalitsus.

PROF. HENDRIK SEPP 50-AASTANE.

23. märtsil sai Eesti ja põhjamaade ajaloo adjunktprofessor Tartu ülikoolis dr. Hendrik Sepp 50-aastaseks.

Prof. H. Sepp võib tagasi vaadata väga viljakale tegevusele Eesti ajalooluuringi alal. Ta on neid vähe-seid meie ajaloolasi, kes juba vene ajal said vastava kõrgema erihariduse ja võisid asuda tööle meie nii söödisolevale ajalooluuringi alale. Töötades rea aastaid kooliõpetajana ja ajakirjanikuna, omandas ta juba varakult rohkesti kogemusi ka pedagoogiliseks tööks. Ülikooli õppejõuna on tema kätest nii-öelda läbi käinud ka kõik meie iseseisvusaegsed ajaloolased ja väga suur hulk majandusteadlasi. Juba 1918. a. peale on Hendrik Sepp „Eesti Kirjanduses“ ja ajakirjanduses juhtinud tähelepanu meie ajalooluuringi tähtsamale küsimustele. Eriiliseks vaatlusalaks on H. Sepal olnud sõjaajalugu ja majandusajalugu. Esimeselt erialalt on pärit tema tähelepanu äratanud töö „Narva piiramine ja lahing a. 1700“ (ilmus 1930. a. väitekirjana), hiljuti ilmunud „Stephan Báthory ja Gustaf-Adolfi Pihkva-vastased operatsioonid“ ja rohked kirjutused „Ajaloos Ajakirjas“, „Eesti Kirjanduses“, „Sõduris“, reas koguteostes jne. Teda võiks nimetada meie sõjaajaloo esimeseks teaduslikuks uurijaks, kes sel alal praegugi seisab peagu ainsana. Majandus- ja sotsiaalajalooalalt on H. Sepalt rohkesti uurimusi, samuti kultuur- ja poliitilise ajaloo alalt. Need on laialt paistatud nii ajakirjanduses kui eriteostes. Laiema ulatuslikke sünteesisaldavaid hinnanguid meie ajaloo eriperioodidest leidub H. Sepalt „Eesti Rahva Ajaloo“ ja „Eesti Majandusajaloo I“, kuna lokaalseid uurimusi sisaldavad koguteos „Eesti“ eri maakondadele

pühendatud osad (Pärnumaa, Võrumaa, Viljandimaa, Setumaa j. t.).

Prof. H. Sepp kuulub üliõpilaskonvent „Korp. Sakala“ vilistlasperre.

TARTU ÜLIÕPILASED VÕITSID.

3. aprillil võistlesid Tartu ülikooli võimlas esmakordselt käsipallis Tallina ja Tartu üliõpilaskondade käsipalliesindusmeeskonnad. Tartu akadeemiline pere tundis võistluse vastu haruldast huvi ja ülikooli võimla jäi esmakordselt paljude aastate järele üliõpilaste võistlustel publikule kitsaks. Tallinna ja Tartu üliõpilaskondade vaheline esimene käsipalliduell kujunes nauditavaks ja võistluses võitis Tartu üliõpilaskonna esindusmeeskond teenitult võrkpallis 2:1 ja korvpallis 50:29, poolaeg 35:10.

SÕJALINE ÕPPUS ÜLIÕPILASTELE.

Ülikooli nõukogus on läbivaatamisel olnud üliõpilaste sõjalise kasvatuse kava. Nagu kuulda, kavatakse teostada sõjalisi praktilisi õppusi suvevaheajal laagrites kolme aasta kohta kokku 42 päeva, seega aasta kohta keskmiselt 2 nädalat. Teoreetilised loengud oleksid ülikoolis vastavate eriprofessuuride juures. Nii kutsutakse ellu ülikooli juure eriline sõjateaduste professuur ning arstiteaduskonna juure sanitaarteenistuse ja tervishoiuprofessuurid, millistest loengutest osavõtt tehakse kohustuslikuks ka teistele üliõpilastele.

Sõjalistest õppustest vabastatakse tervislikel põhjustel, ohvitserid ja sõjaväes sundaja teenijad, kuna ametisolek ei ole vabandavaks põhjuseks.

TALLINNA LINNA STIPENDIAADID TARTU ÜLIKOO LIS.

Tallinna linnavalitsus määras stipendiumid järgmistele Tartu ülikooli üliõpilastele: s u t e a d u s k o n n a s t — Albert Kukk, Mihkel Liikane ja Konrad Vehm; õ i g u s t e a d u s k o n n a s t — Ilmar Roots; a r s t i t e a d u s k o n n a s t — Ott Kersalu, Hans Kuisk, Lembit Norviit, Hilma Ploompuu; f i l o s o o f i a t e a d u s k o n n a s t — Elga Allik, Armin Kukk, Aleksander Raid; m a j a n d u s t e a d u s k o n n a s t — Harald Raesaar.

J. VASAR KINNITATI MAJANDUSAJALOO PROFESSORIKS.

Riigihoidja otsusega 23. märtsist kinnitati Tartu Ülikooli üldise ajaloo adjunkt-professor dr. phil. Juhan Vasar Tartu Ülikooli majandusteaduskonna majandusajaloo profes-suuri korraliseks professoriks.

**ÜLIÖPILASKONVENT „EESTI
ÜLIÖPILASTE SELTS“ PÜHITSES
68. AASTAPÄEVA.**

2. ja 3. aprillil pühitses üliõpilaskonvent „Eesti Üliõpilaste Selts“ oma 68. aastapäeva. Sel puhul sõitis rohkesti vilistlasi Tartu kokku. EÜS-i sõpruslepinglaste esindajaid oli pidustustele ilmunud Soomest ja Lätist. Laupäeva õhtul oli seltsi ruumes aastapäeva-ball.

Pühapäeval keskpäeval peeti samas aastapäeva aktus, millest osavõtt oli ülielav. Aktusekõne pidas vilistlane Jaan Roos. Tervitusi oli rohkesti, teiste hulgas ka soomlastelt ja lätlastelt. Esines EÜS-i oma sümfoniaorkester.

Pühapäeva õhtul oli omavaheline koosviibimine.

Praegu on üliõpilaskonvent „Eesti Üliõpilaste Seltsil“ vilistlasi 630 ja kaasvõitlejaid üle 370-ne, seega kogu pere ulatub üle 1000-de inimese. Üliõpilaskonvent „Eesti Üliõpilaste Seltsi“ esimeheks on praegu Aleksander Ers ja Vilistlaskogu esimeheks — adv. H. Sumberg.

„Ü. S. CONCORDIA“ 15-AASTANE.

9. ja 10. märtsil pühitses üliõpilaskonvent Ü. S. Concordia oma 15. aastapäeva. Sel puhul oli laupäeval kinnine ball Tartus „Kutseesinduste Kodu“ ruumes. Pühapäeval oli aastapäeva aktus, seltsi ja vilistlaskogu vahelised ühiskoosolekud ja õhtul omavaheline koosviibimine.

Ü. S. Concordia on üliõpilasseltside peres kõige noorem. Ta asutati 11. märtsil 1923. a. Harjumaa koguna. Juba järgmisel sügisel muutus Harjumaa Kogu üliõpilasseltsiks Concordiaks, milline nimi võeti Ungari suurima üliõpilasorganisatsiooni eeskujul.

1927. a. muudeti selts segaorganisatsioonist meesorganisatsiooniks, kusjuures seltsist lahkunud naiskaasvõitlejatele jäeti võimalus peale ülikooli lõpetamist astuda Ü. S. Concordia vilistlaskogusse. Seltsi välismärk on rukkilillesinine-kuldkollane ja must. Praegu kuuluvad Concordia juhatusse: J. Sõster (esimees), H. Aasamaa (abiesimees), J. Lääts (kirjatoimetaja), R. Pello (abikirjatoimetaja) ja K. Rand (laekahoidja). Vilistlaskogu eestseisusesse kuuluvad: A. Meerits (esimees), H. Laidmaa (sekretär), A. Margus (laekur), E. Vendelin (abiesimees), A. Kõll (abisekretär).

PEETER KÖPP 50-AASTANE.

3. aprillil pühitses 50-a. sünnipäeva Tartu ülikooli agraarökonoomia korraline professor ja põllumajandus-teaduskonna dekaan dr. agr. Peeter Köpp.

P. K. sündis 3. aprillil 1888. aastal Kärstna vallas Viljandimaal metsavahi pojana. Öppis kohalikus alg-, hiljem Wiljandi linnakoolis. Mõni kuu peale viimase lõpetamist sooritas Peterburis linnakooliõpetaja kutseeksami ja 1912. a. küpsuseksami Moskvast. Öppis põllumajandust Königsbergi ülikoolis, mille 1914. lõpetas. Töötas Helsingi ülikooli juures ja omandas dr. agr. astme Tartus 1926. a. Peale ülikooli lõpet. oli Aleksandri põllutöökoolis 5 aastat õpetajaks, kaasa töötades juhtiva jõuna kohalikes seltsides ja ühingutes, ühtlasi edasi töötades vahetpidamata teaduse alal, uurides Piliistvere väikepõllupidamist. Eesti Vabariigi loomisest oli põllum. nõuandjaks ministeeriumis. 1919. a. kutsuti P. K. vastavate organisatsioonide ettepanekul Tartu ülikooli põllumajand. teaduskonda organiseerijaks dekaaniks ja valiti agraarprofessuurile dotsendiks. 1920. a. töötas Helsingi ülikoolis, sooritades, kõrgemad teaduslikud eksamid (laudatur) vastavatel erialadel. 1924. a. kevadel valiti sama õppetooli erakorraliseks professoriks ja ülikooli seaduse maksmapanemisel 1925. a. teist korda põllumajand. teaduskonna dekaaniks. Valiti 1928. a. korraliseks professoriks.

Praegu põllumajandus-teaduskonna dekaan, alates 1. jaan. 1938. a.

Üliõpilaskonna esinduses on Juh. Sõster. Seltsil on liikmeid praegu 79 ja vilistlaskogu 63. Konvendi vanemaks on Tartu linnanõunik Julius Roo.

**„KORP. FRAT. TARTUENSIS“
PÜHITSES 9. AASTAPÄEVA.**

26. ja 27. märtsil pühitses üliõpilaskonvent „Korp. Fraternitas Tartuensis“ oma 9. aastapäeva konvendi ruumes.

Aastapäeva pidustused algasid 26. märtsil kell 9 õhtul konvendi ruumes kinnise perekonnaõhtuga koos kutsutud külalistega. Pidustuste tuumakama osa moodustasid pühapäevased koosolekud ja vennastuspidu. Kell 12 lõunal pidasid oma koosoleku nimetatud organisatsiooni vilistlased ja pärast seda peeti vilistlaste ja kaasvõitlejate ühine koosolek. Õhtul kell 6 algas traditsiooniline vennastuspidu.

Aastapäeva pidustustele sõitsid ka Soomest sõpruslepinglaste Helsingi ülikooli Kymenlaakson Osakunta 4 esindajat ning rohkel arvul vilistlasi ja kaasvõitlejaid kõigist kodumaa osadest.

Üliõpilaskonvent „Korp. Fraternitas Tartuensis“ liikmeskonda kuulub praegu ligi 70 vilistlast ja 80 tegev- ja noorliiget. „Korp. Tartuensis“ esimeheks on praegu stud. med. vet. Johan Kunts ja vilistlaskogu esimeheks on dr. Roomet, Tallinnast.

**AKADEEMILINE MEESKOOR
AMEERIKASSE.**

Nagu ungari ja soome üliõpilasmeeskoorid, nii korraldab ka Tartu Akadeemiline Meeskoor, 1939. a. lõpul kontsertmatka Ameerika Ühendriikidesse. Eelolev Ameerika-matk oleks suurimaks ürituseks koorile endale, kuid omaks ühtlasi määratu tähtsuse ka rahvus-riiklikult, tutvustades Eesti nime ja muusikakultuuri Ameerika Ühendriikides senisest suuremal määral. Koor esineks seal vähemalt 15—20 kontserdiga ja just suuremates linnades, nagu: Washingtonis, New Yorgis, Chicagos jne. Matk teostuks 15. dets. 1939. — 15. veebruarini 1940. a.

Oma suure ja tähtsa ettevõtte teostamiseks on kooril nõusolek ja heatahtlik soovitus olemas Eesti Lauljate Liidult, Tartu ülikoolilt ja üliõpilaskonnalt. Samuti on nõusolek ja toetus olemas Rahvusvaheliselt Üliõpilasmuusika Liidult, kelle liikmeskonda Akadeemiline Meeskoor kuulub. Juba mõnd aega on koor ühenduses Ameerika eestlaste ja nende organisatsioonidega, kes valmis on koori suurele ettevõttele igati kaasa aitama.

Korp. „Sororitas Oriens“

tunnustati likvideerunuks omal soovil.

ÜLIÕPILASKONNA REFERAAT- ÕHTU OMAKULTUURI PÄE- VADE PUHUL.

Reedel, 1. aprillil korraldas Tartu üliõpilaskonna kultuurtoimikond üliõpilaskonvent „Korp. Sakala“ ruumides omakultuuri päevade puhul referaatiohtu, kus vastavasisuliste kõnede esinesid prof. J. Uluots ja prl. A. Koskel. Prof. Uluotsa kõne teemaks oli „Meie kultuurist“ ja prl. A. Koskelil: „Eesti rahvarõivad“.

Peale sõnalise osa oli referaatiohtu kavas ka muusikalisi ettekandeid ksv. Avasalult, Saavalt, Taniloolt j. t.

UUS MAARUS STIPENDIUMIDE SAAMISEKS.

Ülikooli valitsuse poolt on välja töötatud 4 alljärgnevat määruseelnõu, millised tulevad vastuvõtmisele ülikooli nõukogu ja lõplikult kinnitamisele haridusministri poolt. Need määruste eelnõud on järgmised: 1. stipendiaatide valimiskorra, õiguste ja kohuste kohta, 2. assistentide ametisse seadmise korra ja ametikohuste kohta, 3. õppeülesannete jagamise kohta ja 4. nooremate õppejõudude kohtade loomise, täitmise ja abiõppejõudude töötingimuste kohta.

Stipendiaatide kohta käivas osas koostatud määruse eelnõu ei erine palju senisest korrast, sest ka edaspidi esitab kandidaadid teaduskonnakogu kinnitamiseks ülikooli valitsusele. Põhiline muudatus seisab aga uue ülikoolide seaduse alusel selles, et tuleb sisse võistluse moment. Stipendiumid kuulutatakse edaspidi teaduskonna poolt avalikult välja ja soovijail tuleb nende saamiseks kandidideerida võistluse alusel. Viimase põhimõtte sissetoomist pooldas ülikooli nõukogu ka täiel määral.

PROF. M. KURTSHINSKI I AAS- TAKS ÕPPETÖÖST VABAKS.

Ülikooli valitsus tegi ettepaneku haridusministrile vabastada üheks aastaks õppetööst teoreetilise rahvamajandusteaduse korraline professor dr. jur. M. Kurtshinski. Nüüd on haridusminister nimetatud ettepaneku kinnitanud ja eelolevast sügissemestrist alates hakkab vabastus kehtima.

J. AULI DOKTORI-PROMOTSIOON.

19. märtsil oli Tartu ülikooli aulas matemaatika-loodusteaduskonna kogu korraldusel Juhan Auli doktori väitekirja promotsioon teemil: „Lääne-Eesti maakondade eestlaste antropoloogilisi tunnuseid ja tõuline kuuluvus“.

J. Aul on 40-aastane. Teaduslikku tegevust algas eksperimentaalsel alal, kuid magistritöö järele siirdus päriuslike küsimuste käsitlemisele. Pikemat aega on tegelenud antropoloogiaga. Ta teostas sõjaväes pikemaajalised ja üksikasjalised mõõtmised, mille tulemuseks on üle 15.000 isiku kohta käiv teaduslik andmestik. Praegune doktoritöö käsitleb sellest andmestikust ainult veerandi.

JURI SUURKÜLA DOKTORI- PROMOTSIOON.

26. märtsil toimus ülikooli aulas doktoripromotsiooni koosolek, mille korraldas ülik. arstiteaduskond. Dr. med. astme saamiseks kaitses oma doktori väitekirja ülikooli silmakliiniku noorem assistent drnd. med. Jüri Suurküla. Doktoritöö teemaks oli: „Bakterioloogilisi uurimusi konjunktiivide ja konjunktiivide üle Eestis“. Ametlikkudeks oponentideks promotsioonil olid prof. K. Schlossmann, prof. J. Uudelt ja dots. O. Kuriks. Doktori-promotsiooni koosolekut juhatas ülikooli arstiteaduskonna dekaan prof. E. Saareste.

AMETIRIIE TUSE KÜSIMUS PÄEVAKORRAL.

Uue ülikoolide seaduse järele kannavad pidulikel juhtudel ülikoolijuhid ja doktorikraadi omavad õppejõud erilist ametirietust. Ametirietusega ühenduses seisvate küsimuste ja määruste fikseerimiseks on moodustatud komisjon, kuhu kuuluvad rektor H. K a h o, ülikooli raamatukogu juhataja F. P u k s ö o, Eesti Rahva Muuseumi dir. F. L i n n u s, dekaan prof. J. M a r k ja prof. L. P u u s e p p.

Kondiitriäri & kohvik

P. Pottsepp

Tartus, Ülikooli tn. 34

Telefon 12-79

Õ I E N D U S.

„Üliõpilaslehes“ nr. 2 ilmunud Eeda Kook'i luuletusse „24. 2. 38.“ on murdmise juures sattunud eksikombel viimaseks salmiks osa ühest teisest luuletusest.

Toimetus.

Ilmub 13 korda aastas. Tellimishind 3 krooni aastas, 1½ krooni semestris.

Pea- ja vastutavtoimetaja: **H. Puusepp.**

Tallinna Üliõpilaskonna esindaja **E. Leetmaa.**

Tegevtoimetaja: **H. Malt.**

Toimikonna liikmed: **V. Tallmeister, L. Üllaste.**

Väljaandja: **Tartu Üliõpilaskonna Esindus.**

Toimetuse aadress: **Tartu, Üliõpilasmaja.**

E. K.-Ü. „Postimehe“ trükk, Tartu 1938.

Akadeemiline Kooperatiiv

TARTU, ÜLIKOOLI 15, TELEF. 63
TALLINNA-KOPLI, TEHNIKAÜLIKOOLI
HOONE, TELEF. KOPLI 36

*Akadeemilise pere omaettevõtte kõige
mitmekesisemate tarvete alal*

*Ülikooli õpperaamatud ja loengute paljundused * Ajalehtede ja
ajakirjade tellimiste vastuvõtmine * Ajaleheväljalõigete büroo*

*Tarvitage Tartu
Eksporttapamaja
kvaliteetsaadusi :*

*sinke,
vorste,
rulaade,
pirukaid ja
kotlette*

ÜHING

Eesti Lihaeksport

TARTU EKSPORTTAPAMAJA

Telefonid: 11-24, 11-28 ja 16-55.

Söögisaal

„Salve“

Tartus, Võidu tän. 5

Rikkalik taitude valik,

*hommiku-,
lõuna- ja
õhtusöögid*

Köök vilunud koka juhtimisel.

POSTIMEES

on Eesti suurem päevaleht ning trükitakse ajakohasel rotatsioonmasinal

KUUKIRI

«Lasteleht»

on vanim ja sisukamaid eesti noorte ajakirju

Trükikoda

Valmistab igasugus. trükitöid liht-
või värvitrükis kiirelt ja korralikult

Köitekoda

Valmistab kiirelt kõiksugu köite-
töid lihtsast köitest kuni iluköiteni

Tsinkograafia

Valmistatakse joon-, vörk- ja
mitmevärviklišeid

„Postimehe“ töökodade tööd on hinnatud kõrgema auhinnaga, suurte kuldaurahadega

Raamatu-, kirjutustarvete- ning paberikauplus

TARTUS, SUURTURG 16, TELEFON 2-50

Peakontor: Tartus, Ülikooli tän. 21/23

TELEFONID: Talitus 80, ärijuhatus 65, trükikoja juhataja 14-65

TALLINNA KONTOR: TALLINN, VIRU T. 11

A.-S.

Tartu Bank

Peapank: TALLINNAS
Osakond: TARTUS

ASUTATUD 1868. AASTAL

*Toimetab kõiki
pangatehinguid sise- ja
välismaal*

VARAKAMBER O SEIFID

PANGAÜHENDUS LONDONIS: THE BRITISH OVERSEAS BANK LTD.

Tuhanded näited tegelikust elust tõendavad, et
tänapäeva otstarbekohasemaks kogumisviisiks on

elukindlustus

Selle juures on elukindlustus
ainus tõhus vahend, millega
tagatakse oma kohustuste
täitmist ka seks juhuks, kui
elupäevad peaksid varakult
lõppema.

Eesti kõige vanem ja suurimaid kindlustusseltse on

EKS-MAJA

Asutatud 1866. aastal

A.-S.
A. Le Coq

Meie õllete hääduse kõrget
tasemet esitavad :

**P I L S E N
GLADIAATOR
TÖMMU HIID
INGL. PORTER**

Meie karastusjoogid pakuvad
igale midagi suupärast :

**J Ü R I O O K
MAHLAJOOGID
K R E U Z I N A
S O O D A J N E.**

Kõikjal saadaval